

ICALL: Befogadó közösségek mindenkinek

Támogatási megállapodás száma: 101133870 - ICALL - ERASMUS-2023-PCOOP-ENGO

Jelentés a befogadó közösségek európai helyzetéről

D2.1. teljesítendő

Co-funded by the
European Union

Jogi nyilatkozat: Az Európai Unió által finanszírozott. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, sem az EACEA nem tehető felelőssé.

Kulcsfontosságú információk	
A jelentés címe	Jelentés a befogadó közösségek európai helyzetéről
A jelentés típus	Kutatási jelentés
A közzététel dátuma (hónap száma/időpontja)	M12 (2024. november)
Fő szerző (név/szervezet)	Loukia Chaidemenaki/Petagma
Hozzájáruló partnerek (név/szervezet)	Szebenszki Bence/IRMÁK Nappa Elisa/Tukena Räkköläinen Risto/Tukena Sotiria Douka/Patagma Marta Sokołowska/Eudajmonia Omor Dhali/EASPD Nora Gyorke/EASPD Lilith Alink/EASPD Dionyssis Antanasiotis

Terjesztési szint	
Korlátozott	
Nyilvános	X

Jogi nyilatkozat: A jelen dokumentum szerzőit a benne szereplő személyes adatok tulajdonosai felhatalmazták arra, hogy hozzájáruljanak a személyes adatok, elérhetőségek és képek megosztásához. Ezekért sem az Európai Unió, sem az EACEA nem tehető felelőssé. Az ebben a dokumentumban használt grafikai illusztrációk vagy képek szabad és nyílt forráskódú internetes adattárakból származnak.

Kiadás előzmények :

Verzió	Dátum	Állapot*	Felülvizsgálati megjegyzések	Fő szerző
V1.0	30/07/2024	Tervezet	Szerkezet, szerzők, hivatkozás	Loukia Chaidemenaki/Petagma
V1.0	14/09/2024	Tervezet	A Hugaian terepkutatási adatok hozzáadása	Loukia Chaidemenaki/Petagma
V1.0	23/10/2024	Tervezet	Az EASPD szakpolitikai csoportjának észrevételei	Loukia Chaidemenaki/Petagma Lilith Alink/EASPD
V2.0	18/11/2024	Tervezet	További táblázatok és grafikonok	Loukia Chaidemenaki/Petagma
V3.0	20/11/2024	Végleges	Korrekktúra olvasás	Loukia Chaidemenaki/Petagma

Támogatási megállapodás	Támogatási megállapodás száma: 101133870
Program	ERASMUS-2023-PCOOP-ENGO
Kulcsfontosságú cselekvés	KA2- Együtműködési partnerség
Akció	KA2 - ENGO
A projekt rövidítése	ICALL
A projekt címe	Befogadó közösségek MINDENKI számára
A projekt kezdete	01.12.2023
A projekt időtartama	3 év
A projekt befejezésének időpontja	30.11.2026

Tartalomjegyzék

Az ICALL projekt bemutatása	4
Összefoglaló	4
Bevezetés	6
A. Másodlagos kutatás az inkluzív közösségekről az EU-ban: helyzetkép és szakpolitikai szabályozások	9
A1. Kutatási eredmények- Görögország	10
A2. Kutatási eredmények - Lengyelország	14
A3. Kutatási eredmények – Finnország	16
A4. Kutatási eredmények - Magyarország	19
A5. Jogi / Politikai és stratégiai irányelvek az EU szintjén a fogyatékkal élő személyek befogadása előmozdítása érdekében	21
B. Országos Terepkutatási Jelentés	26
B.1 Módszertan	26
B2. Online felmérések	27
B2.1 A felmérés eredményei - Görögország	28
B2.2. Kutatási eredmények - Lengyelország	30
B2.3 Kutatási eredmények – Finnország	32
B2.4 Kutatási eredmények - Magyarország	34
B3. Fókuszcsoporthoz	37
B3.1 A fókuszcsoporthoz megállapításai - Görögország	37
B3.2 A fókuszcsoporthoz megállapításai - Lengyelország	41
B3.3 Fókuszcsoporthoz megállapításai - Finnország	43
B3.4 Fókuszcsoporthoz megállapításai – Magyarország	45
B4. Fókuszcsoporthoz mátrix elemzés	48
B4.1 Módszertan	48
B4.2 Transznacionális elemzés	48
B4.3 Közösségfejlesztési / képzési javaslatok	53
Mellékletek	56

Az ICALL projekt bemutatása

Képzelnék el egy olyan világot, ahol a legegyszerűbb feladatok – mint a tömegközlekedés használata vagy a közösségi eseményeken való részvétel – akadályokkal teli. A jelentős fogyatékossgal élő 1,3 milliárd ember számára ez a mindennapi valóság, amely 15-ször nagyobb kihívásokat jelent számukra, mint a fogyatékossgal nélkül élőknek¹. A helyi közösségek befogadóvá és hozzáférhetővé tételének sürgető szükségessége nem csupán szakpolitikai kérdés, hanem alapvető emberi jog.

A fogyatékossgal élő személyek számára lehetővé kell tenni, hogy hozzáférjenek a nyilvánosság számára kínált valamennyi szolgáltatáshoz, és teljes körű társadalmi életet élhessenek. A közösségeken belüli méltányosság iránti igény által vezérelve és az európai befogadó közösségek helyzetének feltérképezése céljából az ICALL projekt magas színvonalú tanulási útvonalak és bizonyítékokon alapuló, skálázható modellek kidolgozását tűzte ki célul a fenntartható közösségi befogadás érdekében. A projekt konzorciumát belga, magyar, görög, finn és lengyel partnerek alkotják.

A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (UNCRPD) 19. cikke, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 26. cikke és a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, 2021 és 2030 közötti időszakra szóló uniós stratégia szerint a fogyatékossgal élő személyeknek egyenlő joguk van az önálló életvitelhez és a közösségben való teljes befogadáshoz. Ez a jog magában foglalja, hogy másokkal azonos választási lehetőségeik legyenek arra vonatkozóan, hogy hol, kivel és hogyan élnek. Bár még jelentős előrelépésre van szükség az UNCRPD-ben és az EU stratégiában vázolt elvek teljes tiszteletben tartásához és végrehajtásához, az önálló életvitel támogatásának iránya jól meghatározott. Ugyanakkor továbbra sem egyértelmű, hogy mit jelent valójában a fogyatékossgal élő személyek közösségi befogadása, és sok kulcsfontosságú szakember – például az önkormányzatoknál, helyi civil szervezeteknél vagy vállalatoknál dolgozók – gyakran nem rendelkeznek a befogadó közösségek hatékony előmozdításához szükséges készségekkel és ismeretekkel. Következésképpen növekszik az igény olyan átfogó forrásanyagok és képzési anyagok iránt, amelyek kifejezetten a fogyatékossgal élő személyek közösségi befogadásának jelentését és a befogadó közösségek különböző gyakorlatokon és megközelítéseken keresztül történő megerősítését tárgyalják.

A befogadó közösségekkel foglalkozó ICALL kutatás célja, hogy a meglévő gyakorlatok, szakirodalom és szakpolitikai keretek feltérképezésével kialakítsa a befogadó közösségek modelljét és a téma fogalmi keretét. A projektről további információk itt találhatóak: <https://easpd.eu/project-detail/icall/>

Összefoglaló

Ez a kutatási jelentés hasznos adatokat és fogalmi keretet nyújt a jelentős támogatási igényű emberek befogadó közösségeinek fő folyamatainak és meghatározó tényezőinek megértéséhez. Konkrétabban,

¹ WHO (World Health Organization (2021). Disability and Health. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> (accessed March 13, 2022).

a befogadó közösségek jelenlegi helyzetének, kihívásainak és szakpolitikai szabályozásainak azonosítása (az önálló életvitel, a fő szolgáltatásokhoz való inkluzív hozzáférés, a fogyatékkal élő személyeknek részére nyújtott célzott támogatási szolgáltatások, a nyilvánosság számára kínált kulturális, szabadidős és társadalmi tevékenységek, valamint a közterek hozzáférhetősége tekintetében) meghatározza a minőségi képessé tétel és befogadás folyamatait és jellemzőit, valamint rámutat az érintett helyi közösségeken belüli kapacitás- és képzési hiányosságokra. Ez lehetővé fogja tenni annak közös megértését, hogy mit jelent a fogyatékkal élők közösségbe való befogadás tágabb értelemben, és az összes érdekelt fél közös koncepciókkal rendelkezzen. Emellett a helyi hatóságok, a szolgáltatók és a civil szervezetek jobban megértik majd a fogyatékkal élők sajátos igényeit és kívánságait a befogadó közösségek kialakításával kapcsolatban, valamint azt, hogy hogyan lehet együttműködni több szereplővel a fogyatékkal élők közösségi életben való részvételének és jólétének biztosítása érdekében, a felelős szervek kapacitásainak és hosszú távú elképzelésein belül.

Konkrétabban, a kutatási jelentés megvizsgálja a bevont helyi közösségek lehetőségeit a fogyatékkal élő személyek teljes befogadásának és részvételének biztosítására. Olyan különböző szempontokat vizsgál, mint:

- Melyek egy befogadó közösség fő jellemzői a különböző európai országokban?
- Mi az uniós jogi keretek jelenlegi helyzete? Mi az országos jogi keretek jelenlegi helyzete?
- Milyen szerepet játszanak a befogadó közösségek a fogyatékoság társadalmi meghatározásában?

A jelentés két területre oszlik: a) az EU és országos (görög, lengyel, finn, magyar) jogszabályokra vonatkozó adatgyűjtés eredményein alapuló jelentés, és b) a helyszíni terepmunka eredményein alapuló jelentés. A adatgyűjtés eredményeit bemutató jelentés különösen a projektpartner országok központi, regionális és nemzeti szintű jogszabályaira és támogatott közpolitikáira, valamint a nemzeti jogszabályok és a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (UNCRPD) rendelkezéseinek összeegyeztethetőségére összpontosít.

A nemzeti terepmunka eredményeit bemutató jelentés több érdekelt felet érintő megközelítést követve a következő célcsoportokat képviseli: a fogyatékossgal élő személyek érdekképviselői, helyi hatóságok és közvetlen támogatási szolgáltatások (civil szervezetek, közösségi központok stb.). Célja a helyi közösségek inkluzivitásának és fenntarthatóságának megteremtésében és javításában résztvevő valamennyi szereplő együttműködésének segítése. A terepmunka módszertana mennyiségi felméréseket és fókusz csoportokat egyaránt alkalmazott annak érdekében, hogy mélyebbre ható értékelést kapjunk arról, hogy az érintett országokban mennyire inkluzív a közösségek jelenlegi helyzete.

Az ICALL projekt konzorciuma szilárdan hisz abban, hogy az ENSZ egyezményeknek a nemzeti intézményi keretekkel való harmonizálása és a fogyatékkal élők jogaira vonatkozó politikai intézkedéseknek kéz a kézben kell járniuk a közösségfejlesztési kezdeményezésekkel, hogy fenntartható befogadó közösségeket hozzanak létre.

Bevezetés

Bár a közösségbe való beilleszkedés alapvető emberi és társadalmi jog, a fogyatékossgal élő emberek számára a helyi közösségekben való egyenlő életvitel és részvétel még nem teljesen biztosított. A fogyatékossgal élő személyek nap mint nap különféle akadályokkal szembesülnek, amelyek gátolják társadalmi és közéleti való hozzáférésüket.² Elengedhetetlen, hogy támogassuk és népszerűsítsük az inkluzív közösségeket mindenki számára. Jelentős tudományos kutatások kimutatták, hogy az inkluzív közösségekben való élet jelentősen javítja az életminőséget, elősegíti az autonómiát és a társadalmi interakciót; emellett számos jelentős pozitív hatást gyakorol a helyi közösségekre.³

Számos definíció létezik a „befogadó közösségek” fogalmára, ezek közül az ICALL konzorcium a következő meghatározást választotta: „Egy inkluzív közösség olyan közösség, amely felülírja a faji, nemi, osztálybeli, generációs és földrajzi különbségeket, és biztosítja az inklúziót, az esélyegyenlőséget, valamint a társadalom minden tagjának képességét arra, hogy meghatározza a társadalmi interakciókat szabályozó, elfogadott társadalmi intézményrendszert.”⁴ Ezen túlmenően az infrastruktúra hozzáférhetősége, a befogadó oktatási és foglalkoztatási kilátások, valamint a fogyatékossgal élő személyek igényeihez igazított közösségi kezdeményezések lehetővé teszik a fogyatékossgal élő személyek teljes körű, állampolgári szerepvállalását a közösségi tevékenységekben.

Fontos, hogy a fizikai teljesítményen és a napi tevékenységeken túlmenően olyan tágabb szubjektív dimenziókat is figyelembe vegyünk, mint a működés minősége, az elfogadás, az elégedettség, a döntéshozatal és a személyes kontroll, amelyeket gyakran elhanyagolnak.⁵ Ezeknek a dimenzióknak a figyelembevételével jelentősen javítható a fogyatékossgal élő egyének jóléte.

A társadalmi részvétel alapvető egészségügyi cél, mivel jelentős hatással van az inklúzióra, a prognózisra és a hosszú távú jólétre⁶. Az egészséget nemcsak egyéni szempontból határozzák meg,⁷ hanem társadalmi jólét szempontjából is⁸, ez magában foglalja az integrációt, hozzájárulást, elfogadást, bizalmat és a társadalmi dinamikák megértését⁵. A fogyatékossgal élő egyének számára az olyan tényezők, mint a független életvitel, önrendelkezés és a részvétellel való elégedettség, alapvető fontosságúak a magas életminőség és érzelmi jólét biztosítása érdekében. Ez hangsúlyozza

² Harris, S., Owen, R., & De Ruiter, C. (2012). Civic Engagement and People with Disabilities: The Role of Advocacy and Technology. *Journal of Community Engagement and Scholarship*, 5(1). <https://doi.org/10.54656/awpe1856>

³ Etmanski, A. 2020. *The Power of Disability: 10 Lessons for Surviving, Thriving, and Changing the World*. Canada: Berrett-Koehler Publishers.

⁴ <https://dev.to/favourmark05/inclusive-community-114g>

⁵ Hammell, K. W. (2015). Quality of life, participation and occupational rights: a capabilities perspective. *Aust. Occup. Ther. J.* 62, 78–85. doi: 10.1111/1440-1630.12183

⁶ <https://www.culturehealthandwellbeing.org.uk/sites/default/files/9789289054553-eng.pdf>

⁷ Stone A, Mackie C, editors. Subjective well-being: measuring happiness, suffering, and other dimensions of experience. Washington (DC): National Academies Press; 2013 (<https://www.nap.edu/catalog/18548/subjective-well-being-measuring-happiness-suffering-and-other-dimensions-of>).

⁸ Keyes CLM. Social well-being. *Soc Psychol Q.* 1998;61(2):121–40.

annak szükségességét, hogy az egészségügyi és szociális szolgáltatások az ezen népesség számára történő felhatalmazásra és önrendelkezésre összpontosítsanak⁹.

A polgárjog fogalma kizáró jellegű, mivel az ideális polgár, aki racionális és független, mintát ad, és ezzel kizárja a fogyatékossgal élő embereket. Létezik egy olyan elképzelés, hogy a polgároknak egészségesnek kell lenniük, és produktív társadalmi szerepeket kell betölteniük ahhoz, hogy részt vehessenek és aktívak legyenek a társadalomban¹⁰. A befogadást a közösség minden aspektusában figyelembe kell venni és meg kell valósítani. A normatív értékek olyan hozzáférhetetlen környezetet és attitűdöket teremtenek, amelyek korlátozzák a fogyatékossgal élő emberek teljes társadalmi részvételének lehetőségeit. Fontos, hogy figyelmet fordítsunk a fogyatékossgal élő egyének személyes tapasztalataira. A társadalmi elszigeteltség és az inaktivitás elleni küzdelem érdekében a befogadásnak el kell ismernie a fogyatékossgal élőket eltérő igényeit és szükségleteit.¹¹ Fontos különbséget tenni a "létezés" és a "cselekvés" között a polgárjog tekintetében. Előbbi leginkább egy státuszra utal, míg utóbbi a társadalomban való aktív részvételt hangsúlyozza.¹² Az aktív polgárság olyan elkötelezett emberekről szól, akik olyan tevékenységekben vesznek részt, amelyek támogatják a közösséget. Bár a fogyatékossgal kapcsolatos jogszabályok elismerik a fogyatékossgal élőket arra, hogy elkötelezett állampolgárok legyenek, és másokkal azonos alapon vehessenek részt a közéletben, a folyamatos korlátozások meggátolják a polgári szerepvállaláshoz való hozzáférést.¹³ a fogyatékossgal kapcsolatos kutatások az állampolgárság két ellentétes felhasználási módját különböztetik meg. Egyfelől az állampolgárság eszméje előmozdíthatja a társadalmi befogadás és részvétel elveit, másfelől azonban a tanulmányok rámutattak a diszkrimináció eseteire, amelyek nehezítik a befogadást.¹²

Továbbá, a Támogatott Életvitel (IL) paradigmája szerint, a környezeti akadályok jelenléte döntően befolyásolja a fogyatékossgal élő emberek függetlenségének szintjét és **társadalomban való részvételüket**¹⁴. A közös alkotás és részvétel lehetőségeinek biztosítása összefüggésbe hozható a fogyatékossgal kapcsolatos tapasztalatok értékelésére tett erőfeszítésekkel, valamint a társadalom

⁹ Cegarra, B., Cattaneo G., Ribes A., Solana-Sánchez J., Sauri J., (2023). Independent living, emotional well-being, and quality of life in people with disabilities: the mediator role of self-determination and satisfaction with participation. *Frontiers in Psychology*, 14. DOI=10.3389/fpsyg.2023.1279014

¹⁰ Waldschmidt, A., & Sépulchre, M. (2019). Citizenship: reflections on a relevant but ambivalent concept for persons with disabilities. *Disability & Society*, 34(3), 421–448. <https://doi.org/10.1080/09687599.2018.1543580>

¹¹ Christiaens, M., & Brittain, I. (2021). The complexities of implementing inclusion policies for disabled people in UK non-disabled voluntary community sports clubs. *European Sport Management Quarterly*, 23(4), 1–21. <https://doi.org/10.1080/16184742.2021.1955942>

¹² Wyness, L. (2013). "Talking of citizenship ..." Exploring the contribution an intergenerational, participatory learning project can make to the promotion of active citizenship in sustainable communities. *Local Environment*, 20(3), 277–297. <https://doi.org/10.1080/13549839.2013.839645>

¹³ Harris, S., Owen, R., & De Ruiter, C. (2012). Civic Engagement and People with Disabilities: The Role of Advocacy and Technology. *Journal of Community Engagement and Scholarship*, 5(1). <https://doi.org/10.54656/awpe1856>

¹⁴ DeJong, G. (1979). Independent living: from social movement to analytic paradigm. *Arch. Phys. Med. Rehabil.* 60, 435–446.

által a fogyatékossgal élő emberek iránti leértékelés megfordításával.¹⁵¹⁶¹⁷ Ez összefügg az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményének (UNCRPD) 30. cikkével, amely előírja a kulturális hozzáférhetőségi akadályok (kulturális javak, örökség) felmérését és olyan konkrét intézkedések meghozatalát, amelyek lehetővé teszik a célcsoport számára, hogy „kifejlessze és kihasználja kreatív, művészeti és szellemi potenciálját”.¹⁸

Fontos, hogy olyan közösségeket építsünk, amelyek környezeti jellemzői lehetővé teszik a részvételt és minimalizálják a fogyatékkal élők tevékenységének korlátozását. A részvétel és az élethelyzetekben való részvétel mindenki számára lehetővé kell hogy váljon.¹⁹ A városi környezet megfigyelt jellemzői (például egyenetlen járdák, járdaszegélyek stb.) akadályozzák a kültéri hozzáférést. Ezek az akadályok az épített városi környezetben akadályozzák az alapvetően sérült vagy korlátozott képességű emberek társadalmi részvételét.²⁰ A fogyatékossgal élő emberek társadalmi részvétele és a nyilvános élet megtapasztalása nem mindig könnyű. Az állandó akadályok jelentősen gátolják a közösségi részvétel minden aspektusához való hozzáférést.²¹ A társadalmi kötelezettségek ellátása, valamint a polgári, politikai, gazdasági és kulturális jogok birtoklása a polgárjogban valósul meg. A társadalmi akadályok miatt azonban a fogyatékossgal élő emberek komoly nehézségekkel szembesülnek a polgári szerepek betöltésében.¹⁹

Mint jeleztük, a részvételi és inkluzív életvitel hozzájárul a közösség általános egészségéhez és jólétéhez azáltal, hogy ösztönzi a polgárok sokszínűségét és empátiáját. A közösségeket meg kell erősíteni annak érdekében, hogy mindenki számára egyenlő esélyeket biztosítsanak. A közösség fejlesztés optimalizálása érdekében kulcsfontosságú a fogyatékossgal élő emberek bevonása a tervezési és döntéshozatali folyamatokba, biztosítva, hogy nézőpontjukat és szükségleteik megfelelően képviselve legyenek. A koprodukció definíciója szerint „egy projektnek a megélt tapasztalatokkal rendelkező emberekkel való közös tervezésének és megvalósításának folyamata, amely a közvetlen élettapasztalat (és nemcsak a szakmai tapasztalat) értékének elismerése révén a

¹⁵ Jakubowicz, Andrew, and Helen Meekosha. 2003. “Can Multiculturalism Encompass Disability?” In *Disability, Culture and Identity*, edited by Sheila Riddell and Nick Watson, 180–199. UK: Pearson.

¹⁶ Leahy, A., and D. Ferri. 2022. “Barriers and Facilitators to Cultural Participation by People with Disabilities: A Narrative Literature Review.” *Scandinavian Journal of Disability Research* 24 (1): 68–81. <https://doi.org/10.16993/sjdr.863>.

¹⁷ Chaidemenaki, L., & Kolokytha, O. (2024). Whose culture is it anyway? Perceptions of accessibility in museums by professionals working with people with intellectual disabilities in Greece. *Museum Management and Curatorship*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/09647775.2024.2357073>

¹⁸ UN Convention on the Rights of People with Disabilities. n.d. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>.

¹⁹ Waldschmidt, A., & Sépulchre, M. (2019). Citizenship: reflections on a relevant but ambivalent concept for persons with disabilities. *Disability & Society*, 34(3), 421–448. <https://doi.org/10.1080/09687599.2018.1543580>

²⁰ Clarke, P. J., Ailshire, J. A., Nieuwenhuijsen, E. R., & de Kleijn – de Vrankrijker, M. W. (2011). Participation among adults with disability: The role of the urban environment. *Social Science & Medicine*, 72(10), 1674–1684. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.03.025>

²¹ Harris, S., Owen, R., & De Ruiter, C. (2012). Civic Engagement and People with Disabilities: The Role of Advocacy and Technology. *Journal of Community Engagement and Scholarship*, 5(1). <https://doi.org/10.54656/awpe1856>

projekt tervezésében, kialakításában és megvalósításában.”²² Ezenkívül a folyamatos oktatási és szemléletformáló kampányok lebontják a társadalmi akadályokat és stigmákat, utat nyitva egy inkluzívabb és támogatóbb környezet számára. A hozzáférhető nyilvános terekbe, adaptív technológiákba és átfogó támogató szolgáltatásokba történő beruházások szintén elengedhetetlenek ahhoz, hogy olyan keretet hozzunk létre, amelyben a fogyatékossgal élő egyének fejlődhetnek és jelentős mértékben hozzájárulhatnak az inkluzív, fenntartható közösségek kialakításához. A közösségfejlesztés célja, hogy az egyéneket képessé tegye a közösségen belüli aktív létre, elősegítve a közösség tagjai közötti erősebb és szorosabb kapcsolatokat. Ez egy átfogó megközelítés, amely a felhatalmazás, az emberi jogok, az inklúzió, a társadalmi igazságosság, az önrendelkezés és a kollektív cselekvés értékein alapul.²³ A fogyatékossgal való inklúzió a közösségfejlesztésben egy olyan közös erőfeszítést jelent, amely biztosítja a fogyatékossgal élő nőket, férfiakat, lányokat és fiúkat részvételét a helyi közösségekben.²⁴

A következő jelentés a fogyatékossgal élők (PwD-k) inkluzív közösségi életével kapcsolatos kutatások eredményeit mutatja be. A partnerek olyan jogszabályokat, politikai szabályozásokat és kezdeményezéseket vizsgáltak, amelyek már előmozdítják az inklúziót európai és nemzeti szinten. Különös hangsúlyt kaptak a PwD-k inkluzív közösségi életének különböző aspektusai, mint a jogvédelem, közösségfejlesztés, szociális támogatás, önálló életvitel, foglalkoztatás és oktatás. A terepkutatás három online kérdőívet és fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetéseket tartalmazott, amelyek helyi hatóságokat, civil szervezeteket, PwD-eket, szolgáltatókat és szervezeteket céloztak meg. Az eredmények rávilágítottak a mindennapi élet jelenlegi problémáira és akadályaira, valamint megoldásokat, ötleteket és fókuszterületeket javasoltak a befogadás további biztosítása érdekében.

A. Másodlagos kutatás az inkluzív közösségekről az EU-ban: helyzetkép és szakpolitikai szabályozások

Az ICALL célja, hogy olyan közösségeket erősítsen, ahol a különböző háttérű és generációjú emberek rendelkeznek a fogyatékossgal élőknél igényeit kielégítő szolgáltatások, programok és akadálymentesített terek biztosításához szükséges ismeretekkel és gyakorlati eszközökkel, támogatva aktív társadalmi és szociális részvételüket. Az ICALL projekt elismeri a helyi önkormányzatok és közösségi szereplők kulcsszerepét a fogyatékossgal élő személyek befogadásának előmozdításában, támogatva az EU Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, 2021 és 2030 közötti időszakra szóló uniós stratégia és az UNCRPD 19. cikkének végrehajtását helyi szinten. Továbbá arra összpontosít, hogy erősítse a helyi hatóságok és érdekelt felek képességeit olyan befogadó közösségek létrehozására és fenntartására, ahol a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben részt vehetnek a társadalomban. A következő fejezet a partnerországok és az EU azon nemzeti jogszabályainak, szakpolitikáinak és kezdeményezéseinek azonosítására összpontosít, amelyek már most is előmozdítják a befogadást. A

²² ICOM Conference, 2023 Athens.

²³ Kenny, S., & Connors, P. (2017). *Developing Communities for the Future* (5th ed.). South Melbourne: Cengage Learning Australia.

²⁴ https://www.licht-fuer-die-welt.at/app/uploads/sites/8/2021/09/13_2019_Policy_DICD_accessible.pdf

kutatás a fogyatékossgal élő személyek inkluzív közösségi életének különböző aspektusait vizsgálja – például a jogok védelmét, az önálló életvitelt, az általános és speciális szolgáltatásokhoz való hozzáférést, az inkluzív kulturális és szabadidős lehetőségeket és a közterületek hozzáférhetőségét. Az érintett partnerországok jogszabályai, meglévő szakpolitikai és stratégiai között jelentős különbségek vannak, ezért nem volt lehetséges a jelenlegi jogszabályi helyzet leírását egységes szerkezetbe foglalni.

A1. Kutatási eredmények- Görögország

Jogvédelem: Az elmúlt évtizedben Görögország jelentős jogszabályi reformokat hajtott végre, amelyek célja egy új jogi keret megteremtése, amely védi a fogyatékossgal élő személyek jogait és elősegíti azok közösségi befogadását. Az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezménye (2006) az első jogilag kötelező érvényű nemzetközi emberi jogi eszköz. Az egyezmény minimális normákat állapít meg a fogyatékossgal élő személyek teljes körű polgári, politikai, társadalmi és gazdasági jogainak védelmére és gyakorlására vonatkozóan. A görög parlament plenáris ülése 2012-ben ratifikálta, ami kötelezi az országot az egyezmény betartására, ami a jogszabályok és a közigazgatás működésének megváltoztatását jelenti annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek egyenlő részvételét biztosítsa a társadalmi, gazdasági és politikai életben. A kiegészítő jegyzőkönyv ratifikálása lehetővé teszi továbbá, hogy az egyezmény által védett emberi jogok állam általi megsértése esetén nemzetközi szervhez forduljanak.

Fontos kezdeményezés volt a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelme érdekében a 4488/2017. sz. törvény IV. része, amely az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményének 33. cikkének követelményeire építve irányelveket dolgozott ki az ENSZ Egyezményének nemzeti szintű végrehajtásához.²⁵ Ezzel a törvénnyel szervezeti rendelkezéseket hoztak a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény végrehajtására. A miniszterelnököt jelöli ki a koordinációs feladatokra, azaz ő felügyeli az összes illetékes minisztérium munkáját a fogyatékossgal élő személyek jogainak előmozdítását célzó közpolitikai intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában. Ezen kívül az Ombudsman, mint az alkotmányosan elismert független hatóság együttműködik a Fogyatékossgal Élő Személyek Nemzeti Szövetségével a végrehajtás folyamatában.

2020-ban a Fogyatékossgal Élő Személyek Nemzeti Szövetsége (NCDP) és a minisztérium kidolgozta a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Védelméről szóló Nemzeti Stratégiát.²⁶, amely összhangban van az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével (UNCRPD). A Stratégia 6 pillért és 30 célt tartalmazott annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogai védve legyenek, különösen a következő területeken: a mindennapi élet és a jogokon alapuló fogyatékossgal kapcsolatos megközelítés javítása, a hozzáférhetőség a strukturált környezetben, közlekedés, a véleménynyilvánítás és információhoz való hozzáférés, a közösség minden aspektusában való részvétel, valamint a fogyatékossgal inklúziójának tudatosítása a helyi közösségek és a

²⁵ <https://easpd.eu/project-detail/di-greece-technical-support-on-deinstitutionalisation-di-process-in-greece/>

²⁶ <https://www.primeminister.gr/wp-content/uploads/2020/12/2020-ethniko-sxedio-drasis-amea.pdf>

köszolgáltatások körében. A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Nemzeti Akcióterve volt az első horizontális közpolitikai dokumentum, amely az állam elkötelezettségét tükrözi a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelme és megőrzése érdekében a 2020-2023 közötti időszakban. Többek között az ország valamennyi minisztériumában, régiójában és önkormányzatában referenciaértékeket határoztak meg.

2021-ben a Munkaügyi és Szociális Minisztérium kidolgozta a Dezinstitutionalizációs Stratégiát és cselekvési tervet, melynek célja egy koherens és átfogó politika kialakítása az intézménytelenítés elősegítésére, valamint egy támogató keret biztosítása a sérült személyek, például gyermekek, fogyatékossgal élő gyermekek, felnőttek és idősek számára. A jelenlegi kutatások szerint 1642 felnőtt és 100 gyermek, fogyatékossgal vagy anélkül, zárt intézményi struktúrákban élnek.²⁷ A Stratégia a részvétel és befogadás, a megkülönböztetés tilalma, az egyenlőség, az élet választásának szabadsága és az egyénre szabott ellátáshoz való jog elvein alapult.²⁸

Jelenleg Görögországban az intézményi ellátás egyedüli alternatívája a "Támogatott Lakhatási Otthonok", amelyek segítséget nyújtanak a testi, pszichoszociális, értelmi és/vagy érzékszervi fogyatékossgal élő személyek számára, különböző szükségletekkel. 2018 júniusától 28 szervezet működtetett 65 támogatott lakhatást, ahol 389 személy él.²⁹ A Támogatott Lakhatások létrehozása és megvalósítása jelentős reformot jelentett a közösség alapú ellátások felé.

A fentiek mellett 2022-ben a Munkaügyi és Szociális Minisztérium elindította a "Személyi Segítő" Program pilot projektjét a fogyatékossgal élő személyek számára, amelynek célja a fogyatékossgal élő személyek és családjaik életminőségének javítása, miközben lehetőséget biztosít a független életvitelre és az egyenlő részvételre a közösség társadalmi, kulturális és gazdasági aspektusaiban³⁰. A személyi segítő rendszer elfogadása hosszú évtizedek óta a fogyatékossgal élő személyek jogaiért küzdő mozgalom egyik alapvető követelése Görögországban. Bár a program részben teljesítette ezt a célt, még mindig csak egy kis számú fogyatékossgal élő személy számára elérhető.

Hozzáférhetőség és struktúrált környezet: Görögországban a középületek és az infrastruktúra akadálymentesítésére vonatkozó külön rendeletek,³¹ valamint a környezetvédelmi minisztériumban egy akadálymentesítési bizottság, illetve a megfelelő központi és regionális akadálymentes bizottságok³² létrehozására vonatkozó rendelkezések kerültek kidolgozásra. Különösen a Nemzeti Akadálymentesítési Hatóságot hozták létre a miniszterelnök alá tartozó tanácsadó testületként, amelynek célja a fogyatékossgal élők hozzáféréseinek előmozdítása az emberi tevékenység minden területén. A Fogyatékos Személyek Országos Szövetsége szerint az akadálymentesítést a meglévő jogi

²⁷ https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/ede/EL-ANED%202018-19-Country%20report%20Living%20independently%20-%20final%20for%20web.docx

²⁸ https://easpd.eu/fileadmin/user_upload/DI_Strategy_-_EN_with_layout.pdf

& The Greek Ombudsman Report on the implementation of the Convention on the Rights of People with Disabilities.

²⁹ https://easpd.eu/fileadmin/user_upload/DI_Strategy_-_EN_with_layout.pdf

³⁰ 4837/2021. <https://ypergasias.gov.gr/xekinise-i-efarmogi-tou-prosopikou-voithou-gia-atoma-me-anapiria-stin-ellada/>

³¹ Law 2831/2000 (Article 28) and Law 4067/2012 (Article 26)

³² Law 4067/2012, Law 4495/2017

keretekkel a CRDP rendelkezéseivel összhangban támogatták. Számos területen (pl.: közlekedés, strandok megközelíthetősége, középületek) azonban továbbra is jelentős problémák vannak.³³

A véleménynyilvánítás szabadsága és az információhoz való hozzáférés: A közösségfejlesztés fontos aspektusa a fogyatékossgal élő személyek véleménynyilvánítási, véleményformálási és információhoz való hozzáféréseinek elősegítése. Az információhoz való hozzáférés hiánya elsősorban a technológiai eszközök, készségek és képzés hiányából adódik, amelyek lehetővé tennék az elektronikus információk elérését. A fogyatékkal élők hozzáférhetőségével kapcsolatos kérdések számos közigazgatási honlapon megtalálhatók, amelyek a megfelelő kommunikációs eszközök és az információhoz való hozzáférés biztosításának kötelezettségén alapulnak.³⁴ Az ellátásokkal, segédeszközökkel és jogokkal kapcsolatos információk, valamint a vonatkozó alkalmazások még inkább elektronikusan lesznek. Jelentős akadályok vannak az elektronikus információk elérésében, pedig ezek kulcsfontosságúak az életminőség javításában.³⁵ Emellett a hatóságok, a közszolgáltatók, a mérnökök, a tervezők stb. munkatársai nem ismerik a fogyatékkal élők támogatási igényeit. Az állam nem biztosít képzést a fogyatékossgal és az akadálymentesítéssel kapcsolatos kérdésekben, és nincs olyan oktatási struktúra, amely felelős lenne az ilyen témájú képzésekért.³⁶

Jogi ismeretterjesztés és jogvédelmi intézkedések: A görög állam jelentős erőfeszítéseket tett a fogyatékossgal élő személyek jogainak tiszteletben tartása és méltóságuk előmozdítása érdekében, az alábbi intézkedések révén: a) a Nemzeti Tanács létrehozása a Rasszizmus és Intolerancia Ellen, az NCDP részvételével, b) Országos Akcióterv a Rasszizmus és Intolerancia Ellen, c) a Nemzeti Felügyeleti Mechanizmus létrehozása az Európai Emberi Jogi Bíróság ítéleteinek végrehajtásához, d) a 4443/2016. számú törvény elfogadása az egyenlő bánásmód elvének érvényesítéséről, e) a 4488/2017. számú törvény elfogadása, amely a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak ENSZ-egyezményének nyomon követésére és helyes végrehajtására vonatkozik, f) a görög jelnyelv elismerése a görög nyelvvel egyenértékű nyelvként³⁷, és a görög Braille-írás elismerése a görög vak állampolgárok hivatalos írásmódjaként, g) a 4491/2017. számú törvény (Kormányrendelet 2017b) elfogadása a nemi identitás jogi elismeréséről.

Foglalkoztatás: A görög állam erőfeszítéseket tett a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatási arányának növelésére jogszabályi intézkedések elfogadásával³⁸. A fogyatékossgal élő személyek társadalmi mozgalmá Görögországban azt jelzi, hogy a jogszabályi reformoknak korlátozott hatása volt a közszolgáltatásokban dolgozó fogyatékossgal élők foglalkoztatási rátájára, és szinte semmilyen

³³ [National Confederation of Disabled People of Greece \(NCDP\), 2019. Human Rights and Persons with Disabilities. Alternative Report of Greece 2019\(final version\) and responses to the List of Issues and Recommendations.](#)

³⁴ Law 4488/2017 article 65

³⁵ On its website www.synigoros-solidarity.gr the Greek Ombudsman has created a specific thematic tab for disabled persons: <https://www.synigoros-solidarity.gr/kategoria/eualotes-omades/atoma-me-anapiria-amea>

³⁶ [National Confederation of Disabled People of Greece \(NCDP\), 2019. Human Rights and Persons with Disabilities. Alternative Report of Greece 2019\(final version\) and responses to the List of Issues and Recommendations.](#)

³⁷ Law 4488/2017

³⁸ Law 1648/1986 (Government Gazette 1986) and revision Law 2643/1998 (Government Gazette 1998)

hatása nem volt a magánszektorban³⁹. 2016-ban a 4440/2016. számú törvény elfogadása új jogi környezetet teremtett a fogyatékossgal élő személyek és családtagjaik közszolgáltatásokban történő alkalmazására, ami jelentősen növelte a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatási arányát.⁴⁰ Konkétan ez a törvény előírja, hogy a közszolgáltatásokban (beleértve a közjogi személyeket és az önkormányzati szervezeteket) betöltendő helyek 10%-át és 5%-át rendszeres személyzet és nem állandó magánjogi szerződéssel rendelkező személyek esetében fogyatékossgal élő személyeknek és/vagy családtagjaiknak kell betölteniük, akik rendelkeznek a megfelelő mértékű igazolt fogyatékossgal. Ez a törvény azonban kizárólag a közszférát érinti⁴¹. További kutatási bizonyítékok⁴² azt mutatják, hogy a fogyatékossgal élő személyek hozzáférése a meglévő munkaerőpiacra Görögországban korlátozott, és az alábbiakat jelzik: i) a 20-64 éves fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatottsági aránya jelentősen alacsonyabb a fogyatékossgal nem rendelkező személyekhez képest (24,2% a 57,6%-hoz képest), és jelentősen alacsonyabb, mint az "Europe 2020" stratégia nemzeti célja; ii) a "súlyos fogyatékossgal élő személyek" körében⁴³, a 20-24 év közötti fogyatékossgal élő személyek 83%-a, a 25-29 év közötti személyek 72%-a, és a 30-34 év közötti személyek 55,5%-a nem rendelkezik munkatapasztalattal; iii) a fogyatékossgal élő dolgozók 84%-a azt jelzi, hogy a munkáltatók nem biztosítottak számukra megfelelő munkakörnyezetet, különösen a magánszektorban. Az utóbbi pont azt mutatja, hogy a magánszektorban való elbocsátástól való félelem kritikus akadályt jelent a fogyatékossgal élő személyek számára a vonatkozó jogi keretrendszer kihasználásában. Emellett a Munkaerőpiaci Szervezet (OAED), amely az aktív foglalkoztatáspolitikát központi irányítási struktúrája, korlátozott lehetőségeket kínál a fogyatékossgal élők számára, és korlátozott ösztönzőket a magánszektorbeli munkáltatók számára a fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása tekintetében⁴⁴. Az összes fenti tényezőt figyelembe véve további intézkedéseket kell hozni a fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiacon való elhelyezkedésének javítása érdekében.

Az oktatás: Görögországban a fogyatékossgal élők oktatása általános iskolában folyik, ahol a befogadó osztályok speciális oktatási intézkedésként, a párhuzamos támogatást pedig egyénre szabott intézkedésként, valamint különálló speciális iskolákban folytatják. A Görög Ombudsman⁴⁵ szerint, a

³⁹ [National Confederation of Disabled People of Greece \(NCDP\), 2019. Human Rights and Persons with Disabilities. Alternative Report of Greece 2019\(final version\) and responses to the List of Issues and Recommendations.](#)

⁴⁰ The enactment of this Law is the result of the Greek disability movement campaign to remedy the unequal treatment that persons with disabilities are facing in the recruitment in the public sector compared to other social groups, such as families with more than three children, Government Gazette 2016b

⁴¹ To give some examples and/or recommendations, e.g., i) provision of tax and insurance incentives to the private sector employers, ii) implementation of the model of supported employment, iii) adoption of the personal assistant, to name but a few.

⁴² For this study the Observatory on Disability issues of NCDP used the employment variables included in the sample survey Income and Living Conditions (EU-SILC) in 2016 (with reference year 2015) as conducted by the Hellenic Statistical Authority in collaboration with Eurostat.

⁴³ this term here does not reflect the opinion of the authors but of the published research paper

⁴⁴ The Greek Ombudsman Report on the implementation of the Convention on the Rights of People with Disabilities.

⁴⁵ Co-education programmes Law 4368/2016 - Official Government Gazette 21/A/21-2-2016, Article 82. and Ministerial Decision 172877/D3//04.11.2016 Official Government Gazette B 3561

görög állam⁴⁶ pozitív változásokat segített elő az inkluzív politikák meghirdetésével és végrehajtásával. Azonban alapvető problémák merülnek fel a szervezéssel, az erőforrásokkal, a személyzettel, az oktatási programokkal és módszerekkel, az oktatási anyagokkal, valamint a fogyatékossgal élő gyermekek oktatásában alkalmazott szemléletekkel és gyakorlatokkal kapcsolatban. E problémák gyakran korlátozzák a fogyatékossgal élő tanulók teljes körű inklúzióját és tanulmányi előrehaladását az oktatási rendszerben.⁴⁷

A2. Kutatási eredmények - Lengyelország

A fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatos társadalompolitika Lengyelországban az ország Alkotmányából ered. Ez az aktus tiltja a diszkriminációt, és kimondja, hogy senkit sem érhet megkülönböztetés politikai, társadalmi vagy gazdasági életében semmilyen okból (32. cikk)⁴⁸. Fontos dokumentum a fogyatékossgal élő személyek helyzetét szabályozóan a 1997. augusztus 1-jei parlamenti határozat is, amely a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Chartáját tartalmazza. Ez a dokumentum megerősíti a fogyatékossgal élő személyek jogát az önálló, autonóm, aktív és diszkriminációmentes élethez. Ez a dokumentum 10 jogot tartalmaz, többek között: a társadalomba való teljes körű részvétel lehetővé tevő javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, inkluzív oktatás és foglalkoztatás a nyílt munkaerőpiacon⁴⁹.

A fogyatékossgal élő személyek szakmai és társadalmi aktivizálására támogatási rendszerét Lengyelországban a fogyatékossgal élő személyek szakmai és szociális rehabilitációjáról és foglalkoztatásáról szóló törvény rendelkezései szabályozzák. A fizikai, digitális és kognitív akadálymentesség kérdései az állami szervek weboldalainak és mobilalkalmazásainak digitális akadálymentességéről szóló 2019. április 4-i törvényben⁵⁰ (amelyet 2023. április 17-én módosítottak) szerepelnek és 2019. július 19-i, a különleges szükségletekkel rendelkező személyek számára biztosított akadálymentességről szóló törvény is szerepet játszik a fogyatékossgal élők társadalmi és szakmai aktiválásának támogatásában Lengyelországban⁵¹.

A nemzetközi jogi aktus, amely különösen fontos a fogyatékos személyek életminőségének javításában és az inkluzív közösségek építésének elősegítésében, az **ENSZ Fogyatékos Személyek Jogairól Szóló Egyezménye (UNCRPD)**, amelyet Lengyelország 2012. szeptember 6-án ratifikált. Az UNCRPD 1. cikkelye kimondja, hogy célja a fogyatékos személyek számára az **összes emberi jog és alapvető**

⁴⁶ <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.files.398932><https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.stiriksi.37349><https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.smea.28928> <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.aksiologisi.29858>

⁴⁷ Current text of the Polish Constitution <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁴⁸ The Parliamentary resolution – Charter of Rights of Persons with Disabilities <https://bip.brpo.gov.pl/pl/karta-praw-osob-z-niepelnosprawnoscia>

⁴⁹ Amended Act <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/nowe-przepisy-ustawy-o-dostepnosci-cyfrowej>

⁵⁰ Information material <https://niepelnosprawni.gov.pl/p,176,ustawa-o-zapewnianiu-dostepnosci-osobom-ze-szczegolnymi-potrzebami>

⁵¹ Current text of the Convention <https://niepelnosprawni.gov.pl/a,53,konwencja-onz-o-prawach-osob-niepelnosprawnych>

szabadság teljes és egyenlő élvezetének előmozdítása, védelme és biztosítása, valamint az őket megillető **méltóság tiszteletben tartása**⁵². Az **UNCRPD** ratifikálása kötelezettséget rótt Lengyelországra, hogy megszüntessen minden olyan akadályt, amelyek a fogyatékos személyek számára megnehezítik jogaik hatékony érvényesítését, beleértve azt a jogot, hogy másokkal egyenlő alapokon élhessenek a közösségben (19. cikk). Az **UNCRPD** központi szintű végrehajtásának koordinálása a Munkaügyi és Szociális Minisztérium feladata, amely a Fogyatékos Személyek Jogairól Szóló Egyezmény Végrehajtásáért Felelős Csoportjával együtt dolgozik ezen a területen⁵³. Rendszeres jelentéseket adnak elő az elfogadott kötelezettségek végrehajtására irányuló tevékenységekről. Az ombudsman és a fogyatékosokkal élő személyek jogainak szakértői bizottsága (az ombudsman által kinevezett szociális konzultációs és tanácsadó testület) külön jelentéseket nyújt be e témában⁵⁴.

A fogyatékos személyek, környezetük és képviselői szervezeteik szintén aktívan részt vesznek az egyezmény végrehajtásának nyomon követésében Lengyelországban. 2015-ben készült el az első Társadalmi Alternatív Jelentés az ENSZ Fogyatékos Személyek Jogairól szóló Egyezményének végrehajtásáról, amelyet 2018-ban frissítettek, és tartalmazza az Egyezmény rendelkezéseinek legfontosabb megsértéseiről szóló információkat⁵⁵. Mindkét dokumentumot benyújtották az ENSZ Fogyatékos Személyek Jogairól szóló Bizottságának, és figyelembe vették őket a Lengyelország számára tett ajánlások megfogalmazásakor⁵⁶.

A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény végrehajtásának ellenőrzésének másik formája, amelyet a civil szféra indított és valósít meg Lengyelországban, a fogyatékos személyek kongresszusai, amelyeket 2015 óta évente rendeznek meg⁵⁷ (Előzményként regionális/szubregionális fogyatékos személyek konferenciáit tartják, amelyek platformot biztosítanak a fogyatékos személyek és családjaik, szervezeteik és más szakmai intézmények számára fontos kérdések megvitatására; a Lengyelország alsó-sziléziai megyében az utolsó két konferenciát az Eudajmonia Alapítvány által működtetett önszervező csoportok szervezték és házigazdái voltak.)

Az inkluzív közösségek építésének lehetőségét megvalósító fontos dokumentum a Kormány Fogyatékos Személyek Stratégiája 2021-2030 közötti időszakra.⁵⁸ A dokumentum átfogó, horizontális, ágazatok közötti közpolitikai megközelítést feltételez a fogyatékos személyek támogatására, figyelembe véve az önálló életvitel és a társadalmi befogadás iránti igényeiket. A fogyatékos személyek tényleges helyzetének diagnózisa alapján a Stratégia nyolc prioritási területet azonosított: önálló életvitel, akadálymentesítés, oktatás, munka, életkörülmények és szociális védelem, egészségügy, szemléletformálás és koordináció. Az önálló életvitel prioritásán belül többek között az intézményi ellátás megszüntését célzó folyamatának elindítása szerepel (összhangban az Európai Útmutatókkal az

⁵² <https://niepelnosprawni.gov.pl/p,110,zespol-ds-konwencji-o-prawach-osob-niepelnosprawnych>

⁵³ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/komisja-ekspert%C3%B3w-ds-os%C3%B3b-z-niepe%C5%82nosprawno%C5%9Bci%C4%85-%E2%80%93-sprawozdanie-z-dzia%C5%82a%C5%84-w-2018-r>

⁵⁴ Content of the report <http://konwencja.org/calatrecraportu/>. The Report update <https://konwencja.org/aktualizacja-spolcznego-raportu-alternatywnego/>

⁵⁵ Recommendations <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Rekomendacje%20Komitetu%20ONZ%20dla%20Polski%20%28j%C4%99z.%20angielski%29.pdf>;

⁵⁶ Recommendations <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Rekomendacje%20Komitetu%20ONZ%20dla%20Polski%20%28j%C4%99z.%20angielski%29.pdf>;

⁵⁷ Congress reports from 2017-2019 <https://konwencja.org/>, from 2022-2023 <https://pfon.org/kongres/>

⁵⁸ <https://niepelnosprawni.gov.pl/p,170,strategia-na-rzecz-osob-z-niepelnosprawnosciami-2021-2030>

intézményi ellátásról a közösségi alapú támogatásra való áttéréshez), a közösség megfelelő bevonásával, különösen a fogyatékos személyek szervezetei és a szociális gazdasági szereplők részvételével.

A következő lépés a fogyatékos személyek önálló életvitelének és társadalmi befogadásának megvalósítása érdekében a lengyel kormány által 2022 augusztusában elfogadott Szociális Szolgáltatások Fejlesztési Stratégiája volt, amely a közpolitikai irányokat határozza meg 2030-ig (2035-ig terjedő kilátásokkal). A stratégia azokat az irányvonalakat határozza meg, amelyek a napi működésben támogatásra szoruló személyek számára fontosak: előnyben részesítve a közösség alapú szociális szolgáltatásokat az intézményi ellátással szemben, valamint támogatva az egyéni igényekre szabott közösségi alapú szociális szolgáltatásokat, köztük prevenciós jellegű szolgáltatások fejlesztését, amelyek csökkenteni fogják az intézményi ellátás iránti szükségletet⁵⁹. A regionális szinten a stratégia megvalósításának koordinálását a tartományi kormányok végzik a Szociálpolitikai Regionális Központokon (ROPS) keresztül, amelyek regionális terveket dolgoznak ki a szociális szolgáltatások fejlesztésére és az intézményt jelentésre vonatkozóan (ezek közvetlen hatással lesznek az ESZA alapok kiutalására, amelyek ösztönzik a közösségi szolgáltatások fejlesztését)

Egy másik fontos lépés a fogyatékkal élők önálló életvitelének támogatására a 2023. július 28-i törvény elfogadása, amely módosítja a szociális segítségnyújtásról szóló törvényt és más jogszabályokat, amely kibővíti a képzési és támogatott lakhatás működtetésére jogosult szervezetek listáját (törölve a védett lakhatás elnevezést). A módosítás új szolgáltatásokat vezetett be a szociális segélyezési rendszerbe, például gondozási szolgáltatásokat, amelyek szomszédsági szolgáltatásként és rövid távú tartózkodások formájában elérhetők a szociális segítségnyújtó otthonokban, akár nappali, akár 24 órás gondozás formájában.⁶⁰

2023 novemberében a fogyatékkal élők kormányzati megbízottjának hivatala, a szociális partnerekkel együtt, befejezte az új törvénytervezet, valamint annak végrehajtási jogszabályainak kidolgozását, és javaslatokat tett más törvények módosítására, amelyek végrehajtják az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogait Védő Egyezménye (UNCRPD) rendelkezéseit⁶¹. A javasolt törvény elfogadásának várt időpontja mérföldkő lesz a fogyatékkal élő személyek jogainak megvalósításában, hogy önállóan élhessenek befogadó közösségekben.

A3. Kutatási eredmények – Finnország

Finnország az ENSZ fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezménye (UNCRPD) 3. és 4. cikkelye alapján elkötelezett amellett, hogy minden, a fogyatékkal élő személyekkel kapcsolatos döntést szorosan egyeztetni kell a fogyatékkal élő személyekkel. A fogyatékkal élő személyeket aktívan

⁵⁹ <https://www.deinstytucjonalizacja.info/blog/strategia-rozwoju-uslug-spoecznych-opublikowana-w-monitorze-polskim>

⁶⁰ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2023/1693>

⁶¹ A draft of the Act with Explanatory Memorandum <https://wyrownywanieszans.mrips.gov.pl/materialy-do-pobrania/>

be kell vonni a döntéshozatalba, az őket képviselő szervezeteken keresztül. Az UNCRPD egyik alapelve a fogyatékkal élő személyek teljes és hatékony társadalmi részvétele és inklúziója⁶².

A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól Szóló ENSZ Egyezmény nemzeti cselekvési terve meghatározza azokat az intézkedéseket, amelyeket a Kormány a Konvenció végrehajtásának elősegítésére hoz meg, különböző közigazgatási ágazatokban a második akcióterv időszakában, 2020-2023 között⁶³. A cselekvési terv hangsúlyozza a fogyatékossgal élő személyek társadalmi inklúziójának fontosságát a változó működési környezetben, valamint az akadálymentesség fontosságát, mint az egyéb jogok érvényesítésének előfeltételét. A cselekvési terv egyik fő célja a fogyatékossgal élő személyek jogairól való tudatosság növelése és ezeknek a jogoknak a különböző közigazgatási ágazatokban, valamint szélesebb társadalmi környezetben történő beépítése.

Jelentés az emberi jogok megvalósulásáról a fogyatékkal élő emberek mindennapi életében⁶⁴. A felmérést a Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak Tanácsadó Testülete (VANE) végezte el 2023 nyarán és őszén, a Helsinkii Egyetem „A jogok gyakorlása a fogyatékkal élő emberek mindennapi életében” kutatási projektjének keretében. A kutatás célja a fogyatékkal élő személyek jogainak nemzeti megvalósításának támogatása volt az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezménye és az azt követő program 2024–2027 közötti időszakában. A felmérés tárgya a fogyatékkal élő személyek saját tapasztalatai voltak mindennapi helyzetekben, és hogy miként látják a fogyatékossgal élő emberek jogainak megvalósulását az 2020-as évek elején Finnországban. A felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy sok fogyatékkal élő ember jogait folyamatosan megsértik, és komoly hiányosságok vannak a biztonságuk tekintetében. A társadalom strukturális aspektusait (az épített környezet akadályozottsága, az információ és digitális akadálymentesség hiányosságai, a fogyatékossgal élők számára biztosított szolgáltatások elégtelensége, a bürokrácia, a szolgáltatások megvalósításával kapcsolatos hiányosságok stb.) és a társadalmi akadályokat (hozzzáállás, tájékoztatlanság stb.) el kell bontani.

Szociális és Egészségügyi Minisztérium: A fogyatékkal élő személyek bevonásának biztosítása a fogyatékossgal kapcsolatos szolgáltatásokba — A befogadás elősegítésével foglalkozó munkacsoport jelentése⁶⁵. A munkacsoport célja az volt, hogy biztosítsa és tovább növelje a fogyatékkal élő személyek bevonását a velük kapcsolatos szolgáltatások döntéshozatali és szervezési folyamatába, tisztázza a szolgáltatások szervezésének módjára vonatkozó jogorvoslati lehetőségeket; javítsa a szolgáltatások minőségét, erősítse az egyéni igényeknek megfelelő szolgáltatások igénybevételéhez való jogot; és növelje a fogyatékkal élő személyek egyenlő bánásmódját. A fogyatékossgal élő személyek számára biztosított szolgáltatások jogszabályainak átfogó reformjára vonatkozó kormányzati javaslat (159/2018), amely 2019 tavaszán elévült, szolgált alapot a

⁶² Finland, up-to-date legislation on UN CRPD https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

⁶³ Right to social inclusion and equity: National Action Plan on the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2020-2023) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163217>

⁶⁴ Report on the realization of human rights in the everyday life of disabled people <https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/283164457/loppuraportti.pdf>

⁶⁵ Ministry of Social Affairs and Health: Securing the inclusion of people with disabilities in disability services — Report by the working group on promoting inclusion https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162611/STM_2020_37_R.pdf?sequence=1&isAllowed=y

munkacsoport tárgyalásai számára. A munkacsoport javaslatai a fogyatékossgal kapcsolatos szolgáltatásokat és támogatásokat szabályozó törvények ügyfél-társadalmi folyamatokra vonatkozó javasolt rendelkezéseket és indoklást érintik, valamint a szociális jóléti törvényt. A rendelkezések a fogyatékkal élő személyek bevonásának és részvételének támogatására, a szolgáltatásigények felmérésére, a szolgáltatások tervezésére, valamint a döntések meghozatalára és végrehajtására vonatkoznak. A munkacsoport a befogadás erősítésére irányuló javaslatok mellett azt is javasolja, hogy számos rendelkezést, azok indoklásával együtt, illesszenek be az új fogyatékossgal kapcsolatos szolgáltatásokat szabályozó törvénybe, hogy egészítsék ki a fogyatékkal élő személyek előzetes jogi védelmét.

Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak Tanácsadó Testülete (VANE): A Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak Tanácsadó Testülete a Fogyatékkal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ-egyezmény nemzeti koordináló szerve. Feladata a Egyezmény nemzeti szintű végrehajtásának elősegítése és a fogyatékkal élő személyek jogainak figyelembevételével a kormány minden aspektusában való munkálkodás. A Tanácsadó Testület a Szociális és Egészségügyi Minisztérium irányítása alatt működik. A testületet a minisztériumok képviselői, fogyatékkal élő személyek és családjaik, munkaerőpiaci szervezetek, valamint regionális és helyi kormányzati képviselők alkotják.⁶⁶

A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogai Bizottság állandó tagozatként működik az Emberi Jogok Delegációja alatt. A CRPD 33. cikk (3) bekezdése értelmében a fogyatékkal élő személyeket és képviselői szervezeteiket teljes mértékben be kell vonni és részt kell venniük a CRPD végrehajtásának nyomon követési folyamatában. A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogai Bizottságot ennek céljából hozták létre. A Bizottság munkája a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ-egyezmény finnországi végrehajtásának elősegítésére, védelmére és nyomon követésére irányul.⁶⁷

Jelentés: Emberi Jogi Központ: A fogyatékkal élő személyek egyenlő részvétele a társadalomban – milyen a helyzet? ⁶⁸. A fogyatékkal élő személyek egyenlő részvétele a társadalomban még nem fejeződött be: nem elég csupán az akadályok eltávolítása a jobb bevonódás érdekében, hanem intézkedéseket kell hozni a változás előmozdítására („transzformációs egyenlőség”). Részvétel („bevonni”): a szerződő feleknek aktívan be kell vonniuk a fogyatékkal élő személyeket a saját magukról szóló intézkedések a tervezésébe, előkészítésébe, végrehajtásába és nyomon követésébe. A jó társadalmi befogadás azt igényli, hogy a fogyatékkal élő személyek figyeljenek másokra, és bevonják őket. Mindehhez azonban szélesebb társadalmi hozzáállásváltozásra is szükség van.

Diszkriminációellenes Ombudsman: Egyenlő részvétel a fogyatékkal élő személyek számára a munka világában ⁶⁹. A Diszkriminációellenes Ombudsman egyik fő területe 2021–2022 között a fogyatékkal élő

66 Advisory Board for the Rights of Persons with Disabilities VANE <https://vane.to/en/frontpage> <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160908>

67 Disability Rights Committee <https://www.humanrightscentre.fi/about-us/human-rights-delegation/disability-rights-committee-viok/>

68 Report: Human Rights Center: Equal participation of persons with disabilities in society - what does the situation look like? <https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/idU8vpNfUXK4V3b8hdGU0UnVV-/Yhdenvertainen%20osallisuus%20yhteiskunnassa.pdf>

69 Non-Discrimination Ombudsman: Equal Participation for Persons with Disabilities in Working Life <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/>

személyek munkaerőpiacon való bevonásának elősegítése volt. A kiadvány célja, hogy támogassa például a munkaadókat, a Finn Szociális Biztosítási Intézetet, a munkaügyi hivatalokat és a fogyatékosokkal kapcsolatos szolgáltatások szakértőit a fogyatékkal élő személyek foglalkoztatásának előmozdításában. A kiadvány célja, hogy bemutassa azokat az intézkedéseket, amelyek elősegítik a munka világában való részvételt.

A4. Kutatási eredmények - Magyarország

Egy társadalom fejlettségének alapvető fokmérője, hogy miként viszonyul a fogyatékosokkal élő polgáraihoz, mennyiben veszi figyelembe döntései során azoknak az érdekeit, szempontjait, akik valamilyen hátránnyal kénytelenek élni.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségükről szóló 1998. évi XXVI. törvény elfogadásával egy alapdokumentumot alkotott meg Magyarország, mely célja fogyatékos személyek jogainak, a jogok érvényesítési eszközeinek meghatározása, továbbá a fogyatékos személyek számára nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása, és mindezek eredményeként a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének, önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása. A jogszabályban megfogalmazott alapelvek:

- Az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékoskád kialakulásához vezet, illetve olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek.
- A fogyatékos személyekkel kapcsolatos magatartás, tevékenység során úgy kell eljárni, hogy az a fogyatékos állapot rosszabbodását megelőzze, illetőleg annak következményeit enyhítse.
- A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.
- A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.
- Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.

A jogszabály továbbá meghatározza a célok elérése és alapelvek biztosítása érdekében a végrehajtandó intézkedések főbb területeit is az Országos Fogyatékosügyi Programban.

A program négy célterülete fogalmaz meg elérendő célokat:

- társadalmi szemléletformálás,
- a fogyatékos személyek és családjuk életminőségének javítása,
- a társadalom életében való aktív részvétel,
- rehabilitáció.

A programban foglaltakat az egészségügyi, foglalkoztatási, szociálpolitikai, oktatási, közlekedési tervezésben, továbbá a településfejlesztésben, valamint az egyéb állami tervezés körébe tartozó döntés meghozatala során érvényre kell juttatni.

A Program (hatályos 2015-2025) hosszú távú koncepciót tartalmaz. Megvalósítása gondosan tervezett, összehangolt intézkedéseket követel meg, amely Intézkedési Tervként határozza meg a feladatok végrehajtását, a rendelkezésre álló forrásokat, a teljesítéshez szükséges mérőszámokat, a szakterületek együttműködését, valamint az intézkedések folyamatos nyomon követését.

Magyarország a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikálta az Egyesült Nemzetek keretében 2006. december 13-án, New Yorkban elfogadott, a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezményt és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvet. Ezzel hazánk elkötelezte magát, hogy az abban foglaltakat elfogadja és betartja.

Az Egyezmény kódexként gyűjti össze a fogyatékos embereket érintő alapvető jogokat, valamint megállapítja, hogy a kormányoknak mit kell tenniük a fogyatékosokkal élő személyek jogainak védelme és előmozdítása érdekében.

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény elfogadásával Magyarországon kialakult az antidiszkriminációs esélyegyenlőségi politika jogi és intézményi keretei. A jogszabályban megfogalmazták a diszkriminációt elszenvedő, hátrányos csoportokat, megjelöli a szankcionálás mechanizmusát. A törvény hatálya kiterjed az élet valamennyi területén előforduló jogviszonyra, részletes szabályokat adva a foglalkoztatásra, a szociális ellátásokra, az egészségügyre, a lakhatásra, az oktatásra és képzésre, valamint az árak és szolgáltatások igénybevételére.

Felállították az Egyenlő Bánásmód Hatóságot, aki feladata a törvény szerinti sérelmek kivizsgálása, lehetséges egyezségek jóváhagyása szükség esetén szankciók meghatározása.

A fenti jogszabályokban meghatározott célcsoportokra és célterületekre, szakigazgatási jogszabályokat alkottak, melyekben rögzítik a szolgáltatások, ellátások személyi és tárgyi és jogosultsági feltételeit, a pénzbeli és természetbeni ellátások feltételeit.

A szociális ellátások jogi szabályozása megelőzte az esélyegyenlőséggel összefüggő szabályokat, de 1993. óta jelentős változtatásokon ment keresztül.

Az ellátások és szolgáltatások területén új szolgáltatások jöttek létre, melyek az önálló életvitel megvalósulását kívánják biztosítani.

Az „intézménytelenítés” folyamata megkezdődött, de a megvalósulás nem zökkenőmentes.

Az állami feladatellátás mellett jelentős a civil szervezetek tevékenysége is Magyarországon. Az országos szervezetek mellett regionális szervezetek is működnek.

A civil szervezetek működése elengedhetetlenek, hiszen aluról szerveződnek, olyan szükségletekre keresnek és adnak választ melyek közösségi szinten jelenik meg, valós szükségleten alapulnak.

Civil szervezetek mind szolgáltatóként, mind érdekképviselőként jelen vannak a szociális ellátások területén.

A fogyatékkal élők önálló életvitelének megteremtéséhez jelentős változások zajlottak le az elmúlt évtizedekben. A jogi szabályozás folyamatosan változik, azonban a megvalósítás és a mindennapi gyakorlatba történő átültetéséhez szükséges szemléletváltás nem minden területen valósult meg. Mindenképpen szükség van, jó gyakorlatok átvételére, mely elősegíti a társadalmi befogadás kiterjesztését..

A5. Jogi / Politikai és stratégiai irányelvek az EU szintjén a fogyatékkal élő személyek befogadása előmozdítása érdekében

1. Az EU szintjén meglévő jogszabályok, finanszírozási eszközök és szakpolitikák

Az EU jogszabályok, finanszírozás és szakpolitikák révén támogatja a fogyatékkal élő személyek inklúzióját és az inkluzív közösségek kialakítását. A legfontosabb eszközök ebben a tekintetben a következők:

- **Jogszabályok**
 - A Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak ENSZ Egyezménye (UNCRPD). Az EU, valamint annak tagállamai ratifikálták az UNCRPD-t. Ez azt jelenti, hogy minden EU-s ország köteles védeni a fogyatékkal élő személyek jogait. Az Európai Bizottság koordinálja az Egyezmény uniós szintű végrehajtását.
 - A Európai Unió Alapjogi Charta (CFEU). A Európai Unió Alapjogi Chartája (CFR) bizonyos politikai, szociális és gazdasági jogokat rögzít az Európai Unió (EU) polgárai és lakosai részére.

- **Finanszírozás**

Az EU finanszírozási eszközein keresztül támogatja az emberi jogokat és a társadalmi inklúziót. Egyrészt ezáltal, hogy ezeket a forrásokat az emberi jogok és a társadalmi befogadás területén megvalósuló projektekre és beavatkozásokra fordítja, valamint azáltal, hogy egyes forrásokhoz való hozzáférést attól teszi függővé, hogy nemzeti szinten léteznek-e megfelelő társadalmi befogadási keretek. Ez vonatkozik azokra az alapokra, amelyeket a Közös Szabályozási Rendelet irányít, beleértve az Európai Regionális Fejlesztési Alapot, az Európai Szociális Alap Pluszt és a Kohéziós Alapot. Éves támogatások érhetők el az EU szintű fogyatékkal élő személyek és civil szervezetek számára a CERV és EaSI programok keretében.

- **Politika**

Az EU további társadalmi inklúziót támogat különböző politikai keretrendszereken keresztül. Ezek a keretrendszerek nem jogilag kötelező érvényűek, de meghatározzák az EU céljait, irányelveit és prioritásait a befogadóbb Európa felé való elmozdulás érdekében, és gyakran a tagállamok kötelezettségvállalása is támogatja őket a tanácsi következtetések vagy tanácsi ajánlások formájában. A fogyatékkal élő személyek inklúzióját érintő legfontosabb politikai keretrendszerek a következők: a Szociális Jogok Alapvető Pillére, az Európai Fogyatékkal Élők Stratégia 2021-2030, a Fogyatékkal Élők

Élők Foglalkoztatására vonatkozó Csomag, az Európai Gondozási Stratégia, az EU Gyermejjogi Stratégiája és az Európai Gyermeugarancia.

2. Hogyan támogatja az EU a befogadást?

A fogyatékkal élő személyek inklúziója, mint átfogó elv

- A CFEU 26. cikkelye, amely a fogyatékkal élő személyek integrációjára vonatkozik, kimondja, hogy „Az Unió elismeri és tiszteletben tartja a fogyatékkal élő személyek jogát arra, hogy részesüljenek azokban az intézkedésekben, amelyek célja függetlenségük, társadalmi és foglalkozási integrációjuk, valamint a közösségi életben való részvételük biztosítása.”
- Az Európai Szociális Jogok Pillére kimondja, hogy a fogyatékkal élő személyeknek joguk van olyan jövedelemtámogatáshoz, amely biztosítja számukra az emberi méltóságnak megfelelő életet, olyan szolgáltatásokhoz, amelyek lehetővé teszik számukra a munkaerőpiacon és a társadalomban való részvételt, valamint olyan munkakörnyezethez, amely alkalmazkodik az ő szükségleteikhez (17. elv).
- Az UNCRPD harmadik Általános Elve (a 3. cikkelyben) a társadalomban való teljes és hatékony részvétel és inklúzió.

A fogyatékkal élő személyek jogaiért küzdő csoportok az EU szintjén képviselik a fogyatékkal élő embereket

Az Európai Parlamentben egy specifikus „Fogyatékkal élő személyek ügyi frakcióközi munkacsoport” gyűjti össze a különböző politikai csoportok európai parlamenti képviselőit, valamint civil társadalmi szervezeteket (sokan közülük fogyatékkal élő személyeket, szolgáltatókat stb. képviselnek), hogy védjék a fogyatékkal élő személyek jogait, és megvitassák az uniós politikák lehetséges javításait ebben a tekintetben. Az Európai Bizottság az UNCRPD végrehajtásáról és a tagállami szintű a fogyatékkal élő személyek platform szakértői csoportjában konzultál, amely az Európai Bizottság képviselőiből, az uniós tagállamok szakértőiből és számos uniós szintű, nem kormányzati szervezet képviselőiből áll köztük fogyatékkal élő személyek képviselőiből.

Független életvitel, közösségi alapú szolgáltatások, társadalmi befogadás

- Az UNCRPD 19. cikkelye kulcsfontosságú a fogyatékkal élő személyek közösségi beilleszkedése szempontjából. Ezen cikkely révén az államok elismerik, hogy a fogyatékkal élő személyeknek egyenlő joguk van a közösségben élni, azonos választási lehetőségekkel, és elkötelezik magukat amellett, hogy hatékony és megfelelő intézkedéseket hoznak a fogyatékkal élő személyek e jogának teljes körű gyakorlásának elősegítése érdekében, valamint a közösségbe való teljes beilleszkedésük és részvételük biztosítása érdekében, beleértve annak biztosítását is, hogy:
 - *a) A fogyatékkal élő személyeknek lehetőségük van arra, hogy egyenlő feltételek mellett válasszák meg lakóhelyüket, valamint azt, hogy hol és kivel élnek, és nem kötelezhetők arra, hogy egy adott lakhatási formában éljenek;*

- *b) a fogyatékossgal élő személyek hozzáférnek az otthoni, bentlakásos és egyéb közösségi támogató szolgáltatások széles köréhez, beleértve a közösségben való életvitel és a közösségbe való beilleszkedés támogatásához szükséges személyes segítségnyújtást, valamint a közösségtől való elszigetelődés vagy elkülönülés megelőzését;*
 - *c) A közszolgáltatások és létesítmények a lakosság számára egyenlő feltételekkel elérhetőek a fogyatékkal élő személyek számára is, és megfelelnek az igényeiknek.*
- Az ENSZ intézménytelenítésről szóló irányelvei további értelmezést adnak arról, hogy mit jelent a közösségi alapú támogatás: „Az önálló élet és a közösségbe való beilleszkedés alapvető eleme, hogy minden fogyatékossgal élő személy rendelkezzen az ő saját választásain alapuló támogatással, amelyre szüksége lehet a napi tevékenységek elvégzéséhez és a társadalomban való részvételhez. A támogatásnak egyénre és személyre szabottan kell történnie, különböző lehetőségek keretein belül. A támogatás a formális segítségnyújtás széles körét, valamint az informális, közösségi alapú hálózatokat foglalja magába.” A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 5. Általános Megjegyzése további tisztázást ad a 19. cikkelyhez, külön bekezdésben a közösségi beilleszkedésről: „[A közösségbe való beilleszkedés joga] magában foglalja a teljes társadalmi életet és a közszolgáltatásokhoz, valamint a fogyatékossgal élő személyeknek nyújtott támogatási szolgáltatásokhoz való hozzáférést, amelyek lehetővé teszik, hogy teljes mértékben beilleszkedjenek és részt vegyenek a társadalmi élet minden területén. Ezek a szolgáltatások többek között kapcsolódhatnak lakhatáshoz, közlekedéshez, vásárláshoz, oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, szabadidős tevékenységekhez és minden egyéb, a közszolgáltatások keretén belül elérhető lehetőséghez, beleértve a közösségi médiát is. A jog magában foglalja továbbá a közösségi politikai és kulturális élet összes intézkedéséhez és eseményéhez való hozzáférést is, például a nyilvános találkozókhoz, sporteseményekhez, kulturális és vallási fesztiválokhoz, valamint bármely egyéb tevékenységhez, amelyben a fogyatékossgal élő személy részt kíván venni”.
- Az Európai Stratégia a Fogyatékkal Élő Személyek Jogairól hangsúlyozza, hogy „ a fogyatékossgal élő személyek, idősek és fiatalok egyaránt jogosultak az önálló életvitelre és a közösségbe való beilleszkedésre, és másokkal azonos választási lehetőségekkel rendelkeznek lakóhelyüket, valamint azt illetően, hogy kivel és hogyan élnek együtt (...) az önálló élethez minőségi, hozzáférhető, személyközpontú és megfizethető, közösségi és családi alapú, differenciált, személyes segítségnyújtást, orvosi ellátást és szociális munkások beavatkozásait magába foglaló szolgáltatások differenciálhatósága szükséges, megkönnyítve ezáltal a mindennapi tevékenységeket és választási lehetőségeket biztosítva a fogyatékossgal élő személyek és családjaik számára” A stratégia azonban kiemeli, hogy ezen a téren még sok teendő van: „*Még mindig sok fogyatékkal élő személy, felnőtt és gyermek, elszigetelődik a közösségi élettől, és nem rendelkezik a mindennapi élete feletti kontrollal, különösen az intézményekben élők esetében. Ez főként a megfelelő közösségi alapú szolgáltatások, lakhatás és technikai segédeszközök előnytelen biztosításának, valamint a családok támogatásának és a személyes segítségnyújtásnak a*

korlátozott elérhetőségének köszönhető, többek között a mentális egészség illetően.” A stratégia ezért kijelenti, hogy a tagállamok megerősített erőfeszítéseire van szükség, és hogy a Bizottság különböző finanszírozási eszközöket fog alkalmazni az intézménytelenítés és az önálló életvitel előmozdítása érdekében az EU-ban.

- A közösségi befogadás másik eleme az UNCRPD 30. cikkében van rögzítve, amelyben az államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek jogát, hogy egyenlő alapon vegyenek részt másokkal a kulturális életben, a szabadidős tevékenységekben és a sportban. Az Európai Fogyatékossgügyi Stratégiában az Európai Bizottság bejelentette, hogy tanulmányt indít a UNCRPD 30. cikkének végrehajtásáról, hogy támogassa a tagállamokat a fogyatékossgal élő személyek sportban, kultúrában és szabadidős tevékenységekben való részvételének növelésére irányuló szakpolitikákban. Ezenkívül, hogy megkönnyítse a fogyatékossgal élő személyek részvételét ezekben a tevékenységekben külföldön rövid távú tartózkodás idején, az EU nemrégiben bevezette az Európai Fogyatékossgági Kártyát.
- A helyi és regionális politikai döntéshozók az Európai Unió különböző városaiból és régióiból arra szólítanak fel, hogy megfelelő kereteket és intézkedéseket kell bevezetni helyi, nemzeti és európai szinten annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek független életet élhessenek és teljes mértékben részt vehessenek a társadalomban. Az Európai Régiók Bizottsága (CoR) a Fogyatékossgal Élők Jogainak Stratégiájáról szóló véleményében például hangsúlyozza, hogy "a fogyatékossgal élő embereknek minden lehetőséget meg kell adni, hogy független életet élhessenek, és hogy az autonómia joga az egész életük során garantálva legyen." A CoR arra is rámutat, hogy "a fogyatékossgal élő személyek kulcsszerepet játszanak önmaguk szakértőiként. Úgy véli, hogy "a helyi és regionális hatóságok kulcsszerepet játszanak abban, hogy elismerjék aktív részvételüket a döntéshozatali folyamatokban, beleértve a hozzáférhetőséget is."
- A közösség által irányított helyi fejlesztés (CLLD) egy olyan eszköz, amelyet a helyi közösségek rendelkezésére bocsátanak a Kohéziós Politika/Kohéziós Politikai Alapok és más európai alapok (például ESZA+, ERDF, de akár EAFRD) keretében. Pénzügyi támogatást nyújt a helyi szintű stratégiák és kezdeményezések alulról felfelé történő fejlesztéséhez és végrehajtásához, amelyeket a közhatóságok és magánszereplők alkotta úgynevezett helyi akciócsoportok valósítanak meg. A CLLD releváns lehet a befogadó közösségek helyi stratégiáinak létrehozásában és megvalósításában is.

Hamarosan: Az Európai Bizottság útmutatót fog kiadni az intézménytelenítésről és az önálló életvitelről. A bizottság emellett közölni fogja a fogyatékossgal élő személyek számára nyújtott szociális szolgáltatások keretrendszerét, amely szintén 2024 vége fele várható.

Családalapú gondozás és a fogyatékossgal élő gyermekek befogadása

- A gyermek joga, hogy családban és közösségben nőjön fel, az UNCRPD és az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Gyermekek Jogairól szóló Egyezménye (UNCRC) által rögzített.
- Az EU gyermekjogi stratégiája kimondja hogy minden gyermeknek– beleértve a fogyatékossgal élőket és a hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó gyerekeket is– egyenlő joga van ahhoz, hogy családjával és közösségben éljen. Emellett kimondja hogy az integrált gyermekvédelmi rendszereknek– beleértve a hatékony megelőzést, a korai beavatkozást

és a családtámogatást– biztosítaniuk kell a szülői gondoskodás nélkül élő vagy a szülői gondoskodás elvesztésének veszélye által fenyegetett gyermekek számára a szükséges feltételeket a családok szétválasztásának megelőzéséhez.

- A Európai Gyermeugarancia célja, hogy biztosítsa a rászoruló gyermekek hatékony hozzáférését kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz, és a fogyatékkal élő gyermekek is a célcsoportok közé tartoznak. Ezt a célt az ESZA+ támogatja, mivel azok a tagállamok, ahol a gyermekszegénység szintje meghaladja az uniós átlagot, legalább az ESZA+ forrásaik 5%-át kell, hogy a gyermekszegénység és a gyermekek társadalmi kirekesztése elleni küzdelemre fordítsák. Más tagállamokat is ösztönöznek, hogy fektessenek be ebbe a célkitűzésbe.

Hozzáférhetőség és hozzáférés a hagyományos szolgáltatásokhoz

- A bizottság megállapítja, hogy az épített és virtuális környezethez, az információs és kommunikációs technológiákhoz, árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés a fogyatékkal élő személyek jogainak előmozdítója és a teljes körű részvétel előfeltétele (Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló európai stratégia).
- A közös rendelkezésekről szóló rendelet kimondja, hogy a finanszírozási programok előkészítése és végrehajtása során figyelembe kell venni a fogyatékkal élők akadálymentesítését. Emellett a fogyatékkal élők hozzáférhetőségének javítása mind az ESZA+, mind az ERFA prioritásai között szerepel.

Befogadó oktatás

- A befogadó oktatáshoz való jog az ENSZ Fogyatékkal Élő Személyek Jogi Egyezménye 24. cikkében és a 4. Általános Megjegyzésben van rögzítve. Az Európai Szociális Jogok Pillére szintén rögzíti a befogadó oktatáshoz való jogot (1. elv), és az EU Gyermejjogi Stratégiája kijelenti, hogy garantálni kell a befogadó, szegregációtól mentes, minőségi oktatáshoz való hozzáférést. A befogadó oktatás az Európai Oktatási Térség és az Európai Gyermeugarancia prioritása is.
- A kora gyermekkori nevelés és gondozás szintén az EU prioritási területe, és a hozzáférést a barcelonai célkitűzéseken keresztül támogatják.
- A fogyatékkal élő személyek jogairól szóló európai stratégiában a Bizottság kijelenti, hogy „sok fogyatékkal élő gyermek és fiatal speciális iskolákba jár, amelyek nem mindig kínálnak hatékony hidakat a normál oktatási rendszerhez, a további képzéshez vagy a munkaerőpiachoz.” E tekintetben a Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak Európai Stratégiájában a Bizottság ismét hangsúlyozza, hogy a fogyatékkal élő személyeknek joguk van részt venni az összes oktatási szinten és formában, beleértve a kora gyermekkori nevelést és gondozást is, egyenlő alapon másokkal. A Bizottság arra is felszólítja a tagállamokat, hogy támogassák a befogadó iskolák fejlesztését.
- Az európai alapok, különösen az ESZA+ és az ERDF, szintén felhasználhatók az inkluzív oktatási rendszerek támogatására, fejlesztésére és népszerűsítésére.

Inkluzív foglalkoztatás és szociális gazdaság

- A UNCRPD 27. cikkében az államok elismerik a fogyatékkal élő személyek munkához való jogát, másokkal egyenlő alapon, amely „*magában foglalja a jogot arra, hogy a fogyatékkal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerőpiacon és munkakörnyezetben szabadon választott vagy elfogadott munkával megélhetést szerezhessenek*”. A 8. általános megjegyzés további útmutatást ad arról, hogyan kell értelmezni ezt a cikket.
- A Európai Szociális Jogok Pillére kimondja, hogy mindenkinek joga van az aktív foglalkoztatási támogatáshoz (4. elv).
- Az Európai Bizottság elindította a fogyatékkal élők foglalkoztatására vonatkozó csomagját, amelynek célja a, hogy támogassa a tagállamokat abban, hogy a fogyatékkal élők a foglalkoztatás révén társadalmi befogadásában és gazdasági önállósággal részesüljenek. A legfontosabb eredmények a következők: a foglalkoztatási és integrációs szolgáltató kapacitásainak megerősítése, a felvételi perspektívák előmozdítása pozitív intézkedésekkel és a sztereotípiák elleni küzdelemmel, rugalmas munkakörnyezet biztosítása, minőségi munkahelyek feltárása a védett foglalkoztatásban és a nyílt munkaerőpiacra vezető utak feltárása.
- A Európai Bizottság a Szociális Gazdaság cselekvési tervében hangsúlyozza, hogy erősebben kell népszerűsíteni a szociális gazdasági vállalkozások iránti vállalkozói szellemet, mint lehetőséget a fogyatékkal élő személyek számára (mint vállalkozók vagy a szociális gazdasági vállalatok és szervezetek alkalmazottai).

Politikai és közéleti részvétel

- A Európai Fogyatékosügyei Stratégia keretében az Európai Bizottság hangsúlyozza a 29. cikk végrehajtásához szükséges további intézkedések fontosságát. E törekvés támogatására egy útmutatót tett közzé a jó gyakorlatokról, amely a fogyatékkal élő állampolgárok választási folyamatban való részvételére összpontosít. Ezen kívül a Bizottság pénzügyileg támogatja a befogadó demokratikus részvételt, beleértve a fogyatékkal élő személyeket is, a Polgárság, Egyenlőségek, Jogok és Értékek program (CERV) keretében.

B. Országos Terepkutatási Jelentés

B.1 Módszertan

A terepmunka célja a következő volt: a) részletes és lokalizált információk gyűjtése a fogyatékossgal élőkh számára fenntartható és magas színvonalú inkluzív közösségek létrehozásához és fenntartásához kapcsolódó kulcsfontosságú kihívásokról és akadályokról, valamint b) a helyi közösségek korai szakaszú

bevonásának biztosítása, amely teljes részvételt eredményez a célcsoportok számára. A kutatási tevékenységek több érdekelt fél megközelítésén alapultak, hogy célzottan figyelembe vegyék a különböző közönségek igényeit és érdeklődési területeit, valamint hogy felhatalmazzák és együttműködjenek minden résztvevő szereplővel (helyi hatóságok, szolgáltatók, civil szervezetek, fogyatékosokkal élők és egyéb helyi érdekelt felek), akik részt vesznek a helyi közösségek fenntarthatóságának és inkluzivitásának javításában. Miután bevonták az összes fent említett érdekelt feleket, az ICALL Konzorcium később képes lesz egy testreszabott tudatosságnövelő és kapacitásfejlesztő program kidolgozására a fogyatékosokkal élők igényei szerint.

A terepmunka két tevékenységet foglalt magában: online kérdőíveket és fókuszcsoportokat, amelyeket a partnerországok, Magyarország, Finnország, Lengyelország és Görögország végeztek. A terepmunka során a következő célcsoportokat célozták meg:

- Helyi hatóságok: Önkormányzatok, helyi önkormányzatok, titkárságok és egyéb helyi szintű struktúrák, amelyek felelősek a szociális kohézió, sokféleség, szabadidős, kulturális és befogadási tevékenységek koordinálásáért és megvalósításáért. Ezek alapvető szerepet játszanak a közsféra tervezésében és a szolgáltatások infrastruktúrájában, ezért kulcsfontosságúak annak biztosításában, hogy a helyi közösségek befogadóak legyenek.
- Fogyatékosokkal élő személyek (PwDs) képviselői és érdekképviseleti szervezetek: A fogyatékosokkal élő személyeknek mindig részt kell venniük az őket érintő tevékenységekben, mivel ők tudják a legjobban megmondani, hogy mik a preferenciáik, érdeklődési köreik és szükségleteik (az „semmi rólunk nélkülünk” elv). A fogyatékosokkal élő személyek képviselői és érdekképviseleti szervezetek ezért részt vettek minden kutatási tevékenységben.
- Szolgáltatók: A szolgáltatók szolgáltatásainak (mind a hagyományos, mind a fogyatékosokkal élők számára célzott szolgáltatások, non-profit szervezetek, önkéntes egyesületek és szabadidőközpontok) kezelése kulcsfontosságú a fogyatékosokkal élők közösségbe való bevonásának biztosításához.

B2. Online felmérések

Online kérdőíveket készítettek és terjesztettek, amelyek egy szélesebb közönséget céloztak meg helyi, regionális és országos szinten, hogy az eredményeket nagyobb populációkra általánosítsák. Három különböző kérdőívet dolgoztak ki, hogy teljes mértékben figyelembe vegyék a fent említett célcsoportok igényeit. Ezeket a kérdőíveket az országos hálózatokban terjesztették a Magyarországon, Finnországban, Lengyelországban és Görögországban működő partner szervezetek összes elérhető terjesztési csatornáján. A kérdőívek zárt kérdéseket tartalmaztak, amelyeket egy 0-tól 5-ig terjedő Likert-skálán értékelték, lehetővé téve a válaszadók számára, hogy kifejezzék egyetértésüket, egyet nem értésüket vagy semlegességüket a bemutatott állításokkal kapcsolatban: (1) Határozottan nem ért egyet; (2) Nem értek egyet; (3) Se egyetértek, se nem értek egyet; (4) Egyetértek; (5) Teljesen mértékben egyetértek. Minden kérdőív tartalmazott demográfiai kérdéseket (pl. az ábrázolt szervezet,

a válaszadó pozíciója, a célcsoport, hány kedvezményezettet támogatnak) (lásd a 2. mellékletet a kérdőívek kérdéseivel kapcsolatban).

B2.1 A felmérés eredményei - Görögország

Helyi hatóságok:

Összesen öt ember (N=5) válaszolt a felmérésre, akik az Attika régió különböző önkormányzataiból származó helyi hatóságokat képviseltek (szociális szolgáltatások, közigazgatási tisztviselők) és helyi szintű hatóságok, amelyek felelősek a társadalmi kohézió, sokszínűség, szabadidős, kulturális és befogadási tevékenységek koordinálásáért és végrehajtásáért.

A fogyatékkal élők számára mennyire hozzáférhetőek a terek kérdésében a válaszok vegyesek voltak: 20% nem értett egyet azzal, hogy a nyilvános terek hozzáférhetőek, 40% semleges volt, míg 40% egyetértett. A „közösségi tevékenységek közösségi tevékenységek megszólítják-e a nyilvánosságot, és mennyire nyitottak a fogyatékkal élők számára” kérdésre a válaszadók többsége nem értett egyet (20% nem ért egyet, 40% semleges), míg 40% egyetértett (20% egyetért, 20% határozottan egyetért). A következő kérdésre, „a helyi hatóságok foglalkoztattak-e fogyatékkal élőket”, a válaszadók többsége egyetértett (80%). Az utolsó kérdésre, „figyelembe veszik-e a fogyatékkal élőket a helyi közösségi tevékenységek tervezésekor”, a válaszok 60%-a pozitív volt (40% egyetért és 20% határozottan egyetért), a maradék 40% semleges maradt.

Szolgáltatók:

Összesen tizenegy ember (N=11) válaszolt a felmérésre. A válaszadók különböző szervezetek (pl. civil szervezetek, nappali központok, rehabilitációs egységek, támogatott lakhatások) munkatársai voltak, akik közvetlen és mindennapi támogatást nyújtanak a fogyatékkal élőknek (PwDs). A válaszadók különböző háttérrel rendelkeztek, például adminisztratív alkalmazottak, pszichológusok, egységkoordinátorok, szociális munkások, igazgatók, elnökök vagy a döntéshozó testület tagjai. Az egyes szervezetek által támogatott kedvezményezettek száma 35 és 345 között változott.

A térbeli hozzáférhetőség tényezőjével és azzal kapcsolatban, hogy „a helyi közösségeknek vannak-e megoldatlan problémáik a fizikai/térbeli hozzáférhetőséggel, amelyek gátolják a fogyatékkal élők hozzáférését a közösségi forrásokhoz”, a válaszadók több mint 70%-a (27,3% határozottan egyetértenek és 45,5% egyetértenek) jelentős nehézségeket ismertek el a fogyatékkal élők számára a nyilvános helyekhez való hozzáférésben, míg 27,3% semleges maradt. A kérdésre, hogy „a helyi közösségben vannak-e nyelvi hozzáférhetőséggel kapcsolatos problémák, amelyek gátolják a fogyatékkal élők hozzáférését a közösségi forrásokhoz”, 27,3% semleges választ adott, 54,5% egyetértett, és 18,2% határozottan egyetértett. Az „a helyi közösség befogadó és barátságos a fogyatékkal élők számára” kérdésre a válaszok többsége egy befogadó közösséget ismert el (54,5% egyetértett, 9,1% pedig határozottan egyetértett). Ami a kérdést illeti, hogy „a fogyatékkal élők részt vesznek-e a közösségi programokban, amelyek elsősorban a nagyközönségnek szólnak”, a válaszok eltérő részvételi szintet mutattak; 9,1% határozottan egyetértett, míg 63,6% egyetértett, 9,1% semleges maradt és 18,2% nem értett egyet. A résztvevőket arra vonatkozóan is megkérdezték, hogy

„támogatják-e a kedvezményezettek körüli informális hálózatok (fizetett munkatársakat kivéve) fejlesztését/tartósságát”, a válaszadók jelentős többsége, közel 90%, egyetértett abban, hogy elősegítik a nemzeti közösségi hálózatok létrehozását/tartósságát, míg 9,1% semleges maradt. A fogyatékkal élők részvételére és képviseletére vonatkozóan a Szolgáltató Szervezetek kontextusában a kérdés az volt, hogy „a válaszadók támogatják-e a kedvezményezetteket abban, hogy hangot kapjanak/ részt vegyenek a szervezet döntéshozatalában”, érdekes módon nem volt erős egyetértés (45,5% egyetértett), 27,3% semleges volt, és viszonylag fontos nem egyetértés volt megfigyelhető 27%-os arányban (18,2% nem értett egyet, 9,1% pedig határozottan nem értett egyet). A válaszadók hasonló eredményeket jeleztek arra vonatkozóan is, hogy „a támogatóik bevonják-e őket/részt vesznek-e a döntéshozatalban a mindennapi életükkel kapcsolatban”, csupán 45,5% értett egyet, 27,3% semleges volt, és 27% nem értett egyet (18,2% nem értett egyet, 9,1% pedig határozottan nem értett egyet). Végül a fogyatékkal élők helyi közösségekben való hozzájárulásáról (pl. önkéntesség, foglalkoztatás) tett fontos kérdés eredményei semlegesek vagy negatívak voltak, 36,4% nem értett egyet, 27,3% semleges volt, és 36,4% nem értett egyet

Fogyatékosággal élők, érdekvédelmi szervezetek:

Összesen tizennégy fogyatékkal élő személy (PwD) és képviselői szervezetek vettek részt a felmérésben (N=14). A válaszadók többsége fogyatékkal élő személy volt, illetve néhány képviselő a fogyatékkal élők érdekvédelmi szervezeteitől (támogatott lakhatás), akik közvetítőként jártak el, hogy megkönnyítsék a fogyatékkal élők válaszadását a felmérésre.

Az első kérdés arra vonatkozott, hogy a fogyatékkal élőknek megfelelő támogatásuk van-e a független életvitelhez. A válaszadók többsége semleges volt, vagy nem értett egyet/szinte egyáltalán nem értett egyet (14,3%, 14,3% és 21,4% ennek megfelelően). Az önálló társadalmi élet támogatásával kapcsolatosan a válaszadók 57,1%-a egyetértett, míg 42,8%-uk semleges volt vagy nem értett egyet (7,1%, 21,4% és 14,3% határozottan nem értett egyet). Abban a fontos kérdésben, hogy van-e megfelelő támogatásuk ahhoz, hogy aktív és hozzájáruló tagjai lehessenek a közösségnek, a válaszadók túlnyomó többsége negatív vagy semleges választ adott (35,7% semleges, 28,6% nem értett egyet, és 14,3% határozottan nem értett egyet). Arra a kérdésre, hogy a közterületek hozzáférhetőek-e a fogyatékkal élők számára (tér hozzáférhetősége), a válaszadók 64,3%-a nem értett egyet (21,4% határozottan nem értett egyet, 42,9% nem értett egyet), és 35,7% semleges volt. A fogyatékkal élők programokban való részvételi lehetőségeivel kapcsolatban (pl. közösségi sporttevékenységek, kulturális tevékenységek), amelyek a nagyközönség számára szólnak, a válaszadók 78,7%-a nem értett egyet (14,3% határozottan nem értett egyet, 36,7% nem értett egyet) vagy semleges volt (21,4% semleges). Amikor a közösségi attitűdökről kérdeztünk, és konkrétan arról, hogy "a helyi közösség barátságos és befogadó a fogyatékkal élőkkel (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatók); a fogyatékkal élők diszkriminációval, rasszizmussal vagy erőszakos magatartásokkal szembesülnek-e", 21,4% negatívan válaszolt (7,1% nem értett egyet, és 14,3% határozottan nem értett egyet) vagy semleges volt (35,7% semleges). Végül, amikor arról kérdezték őket, hogy van-e hozzáférésük a politikai döntéshozatalhoz az életüket befolyásoló ügyekben, 35,7% egyetértett azzal, hogy van

hozzáférés, 28,6% semleges volt, és 35,7% nem értett egyet (21,4% nem értett egyet, és 14,3% határozottan nem értett egyet)

B2.2. Kutatási eredmények - Lengyelország

Helyi hatóságok:

Tíz fő vett részt a felmérésben. Ők helyi hatóságok munkatársai. Közéjük tartoznak a közigazgatási tisztviselők vesszők a szociális jóléti tisztviselők és az önkormányzatok vezetősége.

„A közterület hozzáférhető a fogyatékkal élők számára (a tér hozzáférhetősége): A válaszadók 60%-a, azaz 6 ember, nem értett egyet ezzel a kijelentéssel. Három válaszadónak nincs véleménye, ami a válaszadók 30%-át jelenti. Egy személy egyetértett azzal, hogy a közterek hozzáférhetőek a fogyatékkal élők számára.

A második kérdés a fogyatékkal élők közösségi tevékenységekben (pl. sport, kulturális programok) való részvételéről szólt, amelyek elsősorban a nagyközönségnek szólnak. A válaszadók 40%-a, azaz 4 ember, egyetértett ezzel a kijelentéssel. Öt ember nem értett egyet, ami a válaszadók 50%-át jelenti. Egy válaszadónak nincs véleménye a kérdéstről.

„Olyan foglalkoztatási politikák/stratégiák kidolgozása, amelyek elősegítik a fogyatékkal élők munkaerőpiaci integrációját: ”: ezzel a válaszadónak csak 30 %-a értett egy szintén 3 válaszadó nem értett egy a fenti állítással. A válaszadók 30 %-nak nincs véleménye erről a témáról, egy válaszadó pedig egyáltalán nem értett egy azzal az állítással, hogy a helyi hatóságok olyan foglalkoztatási politikákat stratégiákat dolgoznak ki, amelyek elősegítik a fogyatékkal élők munkaerőpiaci integrációját.

„Ezek olyan politikákhoz/stratégiákhoz kapcsolódnak, amelyek lehetővé teszik a fogyatékkal élők számára, hogy megszerezzék a munkaerőpiacon szükséges készségeket és képességeket”: A következő kijelentéssel két ember értett egyet, ami a válaszadók 20%-át jelenti. Egy személy határozottan egyetértett ezzel a kijelentéssel. A válaszadók 40%-ának nincs véleménye a kérdésben. Másrészt a válaszadók 30%-a, azaz 3 ember, nem értett egyet.

Egy másik állítás szerint a helyi közösségeknek szóló tevékenységek tervezésekor figyelembe vesszük az akadálymentes kommunikációs stratégiákat a fogyatékkal élők számára történő információközlés érdekében azaz könnyen olvasható és érthető szöveget használunk. Ezzel 5 ember értett egyet, ami a válaszadók 50%-át jelenti. A válaszadók 30%-ának nincs véleménye. Egy személy nem értett egyet a megadott kijelentéssel, és egy válaszadó határozottan nem értett egyet.

„Egyetért-e a következő kijelentéssel”: Intézményünk támogatja a több érdekelt fél közötti együttműködést és hálózatépítést (azaz együttműködés kulturális központokkal, közvetlen támogatást nyújtó szervezetekkel, családokkal, fogyatékkal élőkkel) a fogyatékkal élők különböző közösségi életben (foglalkoztatás, oktatás, kultúra, szociális szolgáltatások, helyi demokrácia) való integrálásának elősegítése érdekében. A válaszadók 70%-a válaszolt úgy, hogy egyetértene a kijelentéssel. 20% nem értett egyet, és egy személy azt mondta, hogy határozottan nem ért egyet.

„Foglalkoztatunk fogyatékkal élőket”: Itt minden válaszadó, azaz 100% egyöntetűen igent válaszolt.

Szolgáltatók:

Hét fő válaszolt a felmérésre olyan szervezetektől, amelyek szolgáltatásokat nyújtanak fogyatékkal élő személyek számára. Ide tartoznak a pszichológusok, szociális munkások és rehabilitációs egységek.

Az első kérdés a közösségünkben lévő építészeti/térbeli hozzáférhetőségi problémákkal kapcsolatos állítást firtatta, amelyek megnehezítik a fogyatékkal élő emberek számára a közösségi erőforrásokhoz való hozzáférést. A válaszadók 71,4%-a egyetértett ezzel az állítással. Két válaszadó, aki a válaszadók 28,6%-át képviseli, határozottan egyetértett azzal, hogy a helyi közösségünkben építészeti/helyi hozzáférhetőségi problémák vannak, amelyek megnehezítik a fogyatékkal élő emberek számára a közösségi erőforrásokhoz való hozzáférést.

„A helyi közösségünkben információs és kommunikációs hozzáférhetőségi problémák vannak, amelyek megnehezítik a fogyatékkal élő emberek számára a közösségi erőforrásokhoz való hozzáférést”: ez a második állítás, amelyre a válaszadók 71,4%-a egyetértett. Ezzel szemben a válaszadók 28,6%-a határozottan egyetértett. „Részt veszünk a fogyatékkal élők támogatásával kapcsolatos politikák kidolgozásában”: a válaszadók 42,9%-a egyetértett ezzel az állítással. Egy személy (14,3%) nem foglalt állást e témában. Ezzel szemben 3 válaszadó, akik a válaszadók 42,9%-át képviselik, határozottan egyetértettek azzal, hogy a fogyatékkal élőknek szolgáltatásokat nyújtó szervezetek túlzottan részt vesznek a fogyatékkal élők támogatásával kapcsolatos politikák kialakításában.

A negyedik kérdés a helyi közösség barátságosságára és befogadó voltára vonatkozott a fogyatékkal élők felé, akiket támogatunk (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatók). Ezt a válaszadók 85,7%-a, azaz 6-ból 7 válaszadó egyetértett. Egy személy határozottan egyetértene a megadott állítással, ami az összes válaszadó 14,3%-át képviseli.

„A kiket támogatunk, olyan programokban vesznek részt, amelyek elsősorban a nagyközönségnek szólnak”: Öt ember egyetértett ezzel az állítással, ami a válaszadók 71,40%-át jelenti. Másrészt 14,3%, azaz egy válaszadó nem ért egyet azzal, hogy a támogatott emberek részt vesznek olyan programokban, amelyek elsősorban a nagyközönségnek szólnak. Egy személy szintén nem foglalt állást e kérdésben.

„A következő kérdés a támogatottak körül kialakult informális hálózatok (fizetett munkatársak nélkül) fejlesztésének/fenntarthatóságának támogatásáról szól”: Négy válaszadó egyetértett ezzel az állítással, ami a válaszadók 57,1%-át jelenti, míg 42,9%-uk, vagyis 3 ember nem foglalt állást.

„Támogatjuk a tevékenységeink kedvezményezettjeit, hogy befolyásolják/részt vegyenek a döntéshozatalban a szervezetünkben”: ez egy másik állítás, amelyet a válaszadók 57,1%-a, azaz 4 válaszadó egyetértett, és 28,6% határozottan egyetértett. Egy személy, vagyis 14,3% nem foglalt állást e kérdésben.

„A kiket támogatunk, befolyással bírnak/részt vesznek a mindennapi életükkel kapcsolatos döntések meghozatalában”: A válaszadók 57,1%-a, azaz négy válaszadó egyetértett ezzel az állítással. 28,6%-uk határozottan egyetértett, míg egy válaszadó nem értett egyet ezzel az állítással, ami az összes válaszadó 14,3%-át jelenti.

A következő kérdés azzal az állítással foglalkozott, hogy „a kiket támogatunk, részt vesznek a helyi közösség fejlesztésében (pl. önkéntesség, háztartási szerepek)”: Két válaszadó, aki az összes válaszadó 28,6%-át képviseli, egyetértett ezzel az állítással. Két válaszadó határozottan egyetértett, és további két válaszadó nem foglalt állást a kérdésben. Egy személy nem értett egyet azzal az állítással, hogy a

támogatott emberek részt vesznek a helyi közösség fejlesztésében (pl. önkéntesség, háztartási szerepek). Ez az összes válaszadó 14,3%-át jelenti.

Fogyatékossgal élők, érdekvédelmi szervezetek:

Öt válaszadó vett részt a felmérésben. Ők önérvényesítők, azaz fogyatékkal élő emberek, valamint azok, akik képviselik és támogatják a fogyatékkal élőket. Ez magában foglalja az aktivitásvezetőket, asszisztenseket és koordinátorokat.

Az első kérdés arra vonatkozott, hogy az emberek, akik fogyatékkal élnek, megfelelő támogatást kapnak-e a független élethez; a válaszadók 80%-a azt válaszolta, hogy nem ért egyet ezzel a megállapítással. Ez a válaszadók 4-ből 5-ének véleménye. Az egyik válaszadó azt mondta, hogy határozottan nem ért egyet azzal, hogy a fogyatékkal élők megfelelő támogatást kapnak a független élethez. A második kérdés a következő állítással foglalkozott: a fogyatékkal élők megfelelő támogatást kapnak-e ahhoz, hogy független társadalmi életet élhessenek. Három válaszadó nem értett egyet azzal, hogy a fogyatékkal élők megfelelő támogatást kapnak a független társadalmi élethez, és egy válaszadó határozottan nem értett egyet a megfogalmazott állítással. Továbbá, amikor arról kérdezték a válaszadókat, hogy a fogyatékkal élők megfelelő támogatást kapnak-e ahhoz, hogy aktív tagjai legyenek a közösségnek, a többség nem értett egyet; négyen nem értettek egyet, és egy válaszadó határozottan nem értett egyet. A közterületek fogyatékkal élők számára való hozzáférhetőségéről négyből öt válaszadó nem értett egyet.

A "fogyatékkal élőknek lehetőségük van részt venni olyan programokban (pl. sport, kulturális tevékenységek), amelyek a nagyközönség számára készültek" állítással kapcsolatban 4 válaszadó azt válaszolta, hogy nem ért egyet a megfogalmazott állítással, és egy válaszadó határozottan nem értett egyet azzal, hogy a fogyatékkal élőknek lehetőségük van részt venni a nagyközönségnek szóló programokban. A kérdés arra vonatkozott, hogy a helyi közösség befogadó és inkluzív-e a fogyatékkal élők felé (szomszédok, közösségi központok), és hogy a fogyatékkal élők nem tapasztalnak-e diszkriminációt, rasszizmust vagy erőszakos magatartást; egy válaszadó egyetértett, míg 4 válaszadó nem értett egyet azzal, hogy a helyi közösség befogadó és inkluzív a fogyatékkal élők számára. Az utolsó kérdés a fogyatékkal élők jogainak és döntéseiknek támogatásával kapcsolatos politikai döntéshozatalban való részvételükről szólt. Négy válaszadó nem értett egyet ezzel az állítással, és egy válaszadó határozottan nem értett egyet.

B2.3 Kutatási eredmények – Finnország

Helyi hatóságok:

Összesen 7 válaszadó vett részt. A válaszadók általában úgy érezték, hogy a közterületek akadálymentesek a fogyatékkal élők számára, de a vélemények eltérőek. A közterületek akadálymentesítésének átlagos értékelése 3,4 volt (medián 3,0). A fogyatékossgal élő személyek részvételét a mindenki számára nyitott tevékenységekben (például sport- és kulturális eseményeken) átlagosan 3,4-re értékelték (medián 3,0). Ez mérsékelt részvételi arányra utal, a többség némileg semlegesnek vagy bizonytalanak érzi magát. A helyi tevékenységek tervezésekor a fogyatékos

személyek számára hozzáférhető kommunikációs módszerek (pl. egyszerű nyelvezet, képernyőolvasók) figyelembevételét átlagosan 3,7-re értékelték (medián 4,0), ami általában pozitív megközelítést jelez. Az önkormányzatok támogatják a különböző érdekelt felek (például fogyatékosügyi szervezetek, személyi asszisztensek, családok, fogyatékosügyi tanácsok és maguk a fogyatékkal élők) közötti együttműködést, hogy egyenlő esélyeket biztosítsanak a részvételre az élet különböző területein (foglalkoztatás, oktatás, kultúra, szociális szolgáltatások, helyi demokrácia). Ez magas, 4,1-es (medián 4,0) átlagértékelést kapott, ami az inkluzív gyakorlatok iránti erős elkötelezettséget tükrözi.

A felmérés eredményei arra utalnak, hogy az önkormányzatok általános elkötelezettséget mutatnak az inkluzivitás és a fogyatékkal élők hozzáféréseinek javítása iránt. Bár néhány területen – például a foglalkoztatási gyakorlatok és az akadálymentes kommunikáció terén – történt előrelépés, még mindig vannak kihívások, különösen a nyilvános terek következetes hozzáférhetősége és a közösségi tevékenységekben való aktív részvétel tekintetében. A különböző érdekelt felek közötti együttműködés alapvető fontosságú az inkluzivitás előmozdításához, és az e területen tett további erőfeszítések határozott támogatást élveznek.

Szolgáltatók:

Összesen 8 válaszadó vett részt. Sok válaszadó úgy érzi, hogy helyi közösségei akadálymentességi kihívásokkal szembesülnek, különösen a fizikai terekkel kapcsolatban (pl. megközelíthetetlen polgári intézmények létesítményei), az akadálymentesítési problémák hatásának átlagos értékelése 3,4 volt (medián 4,0). Nyelvi hozzáférhetőségi problémákat is észleltek, például a könnyen olvasható információk hiányát a közszolgáltatásokban, e kérdések átlagos értékelése 3,6 volt (medián 4,0).

A felmérés eredményei arra utalnak, hogy a szolgáltatók jelentős szerepet játszanak a fogyatékkal élők támogatásában és a közösségekben való részvételük előmozdításában. A fizikai és nyelvi hozzáférhetőségi kihívások jelentős akadályok, amelyekkel még foglalkozni kell. Észrevehető az elkötelezettség a politikai politikák befolyásolása és az inkluzivitás előmozdítása iránt, de van még mit javítani a közösségi hozzáálláson és a szolgáltatást igénybe vevők részvételén.

Fogyatékosággal élők, érdekvédelmi szervezetek:

Összesen 12 válaszadó vett részt, közülük 10-en valamilyen érdekképviseleti szervezetet képviseltek. A válaszadók általában úgy érezték, hogy a fogyatékosággal élő emberek nem kapnak elegendő támogatást az önálló életvitelhez. Az átlagos értékelés 2,7 volt (medián 2,5), ami azt jelzi, hogy javítani kell ezen a területen. A fogyatékosággal élő személyek önálló társadalmi életének lehetővé tételéhez nyújtott támogatást még alacsonyabbra értékelték, átlagosan 2,3 pontot (medián 2,0). A válaszadók úgy érezték, hogy a fogyatékosággal élő emberek nem kapnak megfelelő támogatást ahhoz, hogy aktívak és részt vegyenek a közösségben, átlagosan 1,9-es értékeléssel (medián 2,0). A közterületek akadálymentesítésével kapcsolatban vegyesek voltak a vélemények, átlagosan 2,6-ra értékelték (medián 2,5). Ez azt jelzi, hogy a nyilvános tereket valamennyire hozzáférhetőnek, de nem problémamentesnek érzékelik. A fogyatékosággal élő személyek általános közösségi tevékenységekben (például nem kifejezetten számukra tervezett sport- és kulturális eseményeken)

való részvételi képességét átlagosan 2,3 ponttal értékelték (medián 2,0), ami korlátozott részvételre utal.

A felmérés eredményei jelentős kihívásokat jeleznek a fogyatékossgal élő emberek támogatása terén az önálló életvitel, a társadalmi élet és az aktív közösségi részvétel elérésében. A nyilvános terek akadálymentessége és a közösségi befogadás szintén további fejlesztésre szorul a fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlőségének biztosítása érdekében. A fogyatékossgal élő személyek bevonása az életüket érintő döntéshozatali folyamatokba továbbra sem kielégítő, ami rávilágít arra, hogy inkluzívabb gyakorlatokra és szakpolitikákra van szükség.

B2.4 Kutatási eredmények - Magyarország

Helyi hatóságok:

A felmérésben összesen 4 települési és egy vármegyei önkormányzat vett rész. Helyi vezetők, képviselők és esélyegyenlőségi referens vett részt a kutatásban.

Arra a kérdésre, hogy a fogyatékossgal élő személyek részt vesznek-e olyan közösségi tevékenységekben (azaz közösségi sporttevékenységekben, kulturális tevékenységekben), amelyek elsősorban a nagyközönségnek szólnak, a felmérés résztvevőinek 40%-a egyetértett (4), 60%-a pedig teljes mértékben egyetértett (5). Arra a kérdésre, hogy "kidolgozunk-e olyan foglalkoztatáspolitikákat/stratégiákat, amelyek elősegítik a fogyatékossgal élő személyek munkaerő-piaci integrációját", a válaszadók 40%-a (2) nem értett egyet az állítással. A válaszadók 40%-a (4) egyetértett, 20%-a (5) pedig teljes mértékben egyetértett az állítással. *Arra a kérdésre, hogy ezek kapcsolódnak-e olyan szakpolitikákhoz/stratégiákhoz, amelyek lehetővé teszik a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy megszerezzék a munkaerőpiacon szükséges készségeket és kapacitásokat, a stratégiák kidolgozását minden önkormányzat fontosnak tartja, 60% (4) egyetértett, 40% (5) teljes mértékben egyetértett az állítással.* A "Fogyatékossgal élő személyeket ténylegesen foglalkoztatókra vonatkozó kérdésre", a válaszadók 80% -a jelezte, hogy foglalkoztatja a fogyatékkal élőket. Továbbá abban a kérdésben, hogy "a helyi közösségi tevékenységek megtervezésekor figyelembe vesszük az akadálymentes kommunikációs stratégiákat a fogyatékossgal élő személyek tájékoztatása érdekében (azaz könnyen elkészíthető formátumokat)", a helyi közösségi tevékenységekben az önkormányzatok 40%-a (5) teljes mértékben egyetért azzal, hogy figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférhető programokat, 60% (4) egyetért. Végül arra a kérdésre, hogy "az önkormányzat támogatja-e többszereplős együttműködést és hálózatépítést (azaz a közösségi központok, közvetlen támogató szervezetek, családok, fogyatékossgal élő személyek közötti kapcsolattartást) annak érdekében, hogy elősegítse a fogyatékossgal élő személyek bevonását a közösségi élet különböző aspektusaiba (foglalkoztatás, oktatás, kultúra, szociális szolgáltatások, helyi demokrácia)", minden önkormányzat fontosnak tartja a több érdekelt fél együttműködését – 60% (4) egyetért, 40% (5) teljesen egyetért.

Szolgáltatók:

A válaszadók állami és civil (40% - 60%), valamint szolgáltatók részéről szolgáltatják az adatokat. A szolgáltatók a napi munkájuk során az oktatás nevelés (20%), a sport (10%), és szociális szolgáltatások (70%) területén nyújtanak segítséget a fogyatékkal élő gyermekek és felnőttek részére. A válaszokat a szolgáltatók vezetői adták.

"Helyi közösségünkben problémák vannak a fizikai/térbeli hozzáférhetőséggel, amelyek akadályozzák a fogyatékossgal élő személyek közösségi erőforrásokhoz való hozzáférését":

a válaszadók 40%-a (4) egyetért azzal, hogy a fogyatékossgal élő emberek előtt még mindig vannak akadályok. 60% (2) azonban azt válaszolta, hogy nem ért egyet ezzel az állítással. Kettős megítélés származhat abból, hogy az újonnan kialakított terekben már teljes mértékben biztosított az akadálymentesség, még a korábban kialakított terek átalakítása nehézségekbe ütközik.

"A helyi közösségben problémák vannak a nyelvi hozzáférhetőséggel, amelyek akadályozzák a fogyatékossgal élő személyek közösségi erőforrásokhoz való hozzáférését":

a válaszadók 100%-a nem ért egyet azzal, hogy a nyelvi akadályok megnehezítik a fogyatékkal élők számára a közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

"Részt veszünk a fogyatékossgal élő személyek támogatásával kapcsolatos politikai döntéshozatalban":

A válaszadók 60%-a (2) nem vesz részt politikai döntésekben. A szolgáltatók 30%-a (4) egyetért és 10%-a (5) teljes mértékben egyetért azzal, hogy hozzájárulnak a szakpolitikai döntésekhez. Magyarországon van olyan joggyakorlat, amikor a törvényhozó jogszabályváltozás előtt társadalmi egyeztetésre kéri fel a szolgáltatókat. Két formában valósulhat meg, érdekképviseleti szerveken keresztül, valamint közvetlenül a szolgáltatókat megkeresve online felületen mindenki számára hozzáférhető. A megküldött válaszok alapján a szolgáltatók többsége nem vesz részt ezen egyeztetéseken.

"A helyi közösség befogadó és elfogadó a fogyatékossgal élő személyek felé, és támogatja a (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatások) közösségi hozzáállását": a szolgáltatók 70% -a (5) teljes mértékben egyetért, és 30% (4) egyetért azzal, hogy a közösség befogadó.

Itt fontos megjegyezni, hogy a felmérésben résztvevő szolgáltatók több éves múltra tekintenek vissza, ami elősegíti azt, hogy a közösségek befogadóak. Az azonban köztudott hogy az új szolgáltatás indításakor nem minden közösségben fogadó.

"Kedvezményezetteink elsősorban a nagyközönségnek szóló programokban vesznek részt": a szolgáltatók kedvezményezettjeinek 80%-a (4) vesz részt nagyközösségek számára szervezett programokban. Két szervezet esetében (20%; (2)) ezzel nem ért egyet. Ez annak köszönhető, hogy a két szervezet szűk körű réteget fed le – bölcsődei ellátás, speciális sportegyesület.

"Támogatjuk az informális hálózatok fejlesztését/fenntarthatóságát (kivéve a fizetett személyzetet) az Ön által támogatott emberek körül":

A társas viszonyok alapvető emberi igények. Ahhoz, hogy egy szolgáltató minél szélesebb körben tudja feladatát ellátni, szükséges az együttműködés a szolgáltatás szervezés egyéb résztvevőivel. A válaszadók 70 % egyetért (4) ennek fontosságával, 30 % teljes mértékben egyetért (5).

"Az általunk támogatott embereknek van beleszólásuk a mindennapi életükkel kapcsolatos döntéshozatalba" Az előző kérdés kapcsán már egyértelmű, hogy a szolgáltatók már bevonják a kedvezményezetteket a mindennapi életbe, a szolgáltatások szervezésébe – 60% egyetért (4), 30% teljes mértékben egyetért (5). Volt egy szervezet, amely nem tudott releváns választ adni – 10% (3.)

"Az általunk támogatott emberek hozzájárulnak a helyi közösségekhez (pl. önkéntesség, házi szerepek)" A válaszadók 90%-a egyetért (4) azzal, hogy az általuk támogatott emberek hozzájárulnak a közösségi élethez. Volt egy szolgáltató (10% (2)), aki nem értett egyet, ami annak tudható be, hogy 24 hónapos és 3 éves kor közötti gyermekeket gondoznak.

Fogyatékosággal élők, érdekvédelmi szervezetek:

Három országos érdekvédelmi szervezet töltötte ki a kérdőívet. A Vakok és Gyengénlátók Országos Érdekképviseleti Szervezete, az autisták érdekképviseleti szervezete és a gyermekvédelmi szakellátással foglalkozó egyesület, ahol enyhe és súlyos fogyatékosággal élő gyermekeket gondoznak.

"A fogyatékosággal élő személyek megfelelő támogatást kapnak az önálló életvitel tekintetében" Az érdekképviseleti szervezetek 33,33%-a nem ért egyet (2) 33, 33%-uk határozottan nem ért egyet (1) azzal, hogy a fogyatékosággal élő személyeket megfelelően támogatni kell az önálló életvitelben. A vakokat és gyengénlátókat képviselő szervezet semleges választ adott (33,33% (3)).

"A fogyatékosággal élő személyek megfelelő támogatást kapnak az önálló társadalmi élet tekintetében" Az előző kérdéssel összhangban a válaszadók sem látják garantálnak az önálló életvitelt a társadalmi életben. A szervezetek 33,33% -a nem ért egyet, 33,33% -uk egyáltalán nem ért egyet. A vakok és gyengénlátók szervezete azonban egyetért azzal, hogy az általuk képviselt emberek részt vehetnek a többségi társadalmi életben.

"A fogyatékosággal élő személyek megfelelő támogatást kapnak a közösség aktív és hozzájáruló tagjai tekintetében": a szervezetek úgy vélik, hogy az általuk képviselt emberek nem kapnak megfelelő támogatást – 33,33% (2), 33,33% (1), míg a vakok és gyengénlátók érdekképviseleti szervezetei egyetértének 33,33% (4).

"A közterületek hozzáférhetőek a fogyatékosággal élő személyek számára (a tér megközelíthetősége)": Az érdekképviseleti szervezetek a szolgáltatókkal ellentétben úgy vélik, hogy a közterületek nem hozzáférhetőek (66,66%, (2)). Egy esetben semleges válasz érkezett – 33,33% (3).

"A fogyatékosággal élő személyek részt vehetnek a nagyközönségnek szóló programokban (azaz közösségi sporttevékenységekben, kulturális tevékenységekben)": A válaszadók nagyon élénk válaszokat adtak. Egy semleges válasz mellett (33,33% (3) az egyik szervezet úgy gondolta, hogy az általa képviselt részt vehetnek a többségi társadalomnak szóló programjaiban (33, 33% (4)), míg a másik szervezet úgy gondolta, hogy ezt nem lehet megtenni, nem értve egyet az állítással - 33,33% (2).

"A helyi közösség befogadó és befogadó a fogyatékossgal élő személyekkel (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatások)? (adja hozzá ezt a leírást / magyarázatot: A fogyatékossgal élő személyek nem szembesülnek diszkriminációval, rasszizmussal vagy erőszakkal kapcsolatos magatartással)": A szolgáltatókkal ellentétben az érdekképviseleti szervezetek úgy vélik, hogy a helyi közösségek nem befogadóak, azaz nem értenek egyet az állítással – 66,66% (4). Az egyik önszerveződő szervezet úgy véli, hogy a helyi közösségek befogadóak, és egyetért ezzel az állítással (33,33% (4).

"A fogyatékossgal élő személyek részt vesznek a jogaik és életválasztásaik támogatásával kapcsolatos politikai döntéshozatalban": A három érdekvédelmi szervezet teljesen külön választ adott az utolsó kérdésre. Egy kitérő válasz érkezett 33,33% (3), egy szervezet határozottan nem értett egyet az állítással (33,33% (5)), egy szervezet pedig egyetértett 33,33% (4).

Ebben a kérdőívben szeretnénk megjegyezni, hogy Magyarországon az elmúlt 10 évet leszámítva a nem családban élő értelmi fogyatékos gyermekek és felnőttek a települések peremén lévő nagy intézményekben részesültek szegregált ellátásban. A fogyatékossgal élő személyek viszont sokkal integráltabb szolgáltatásokat vehettek igénybe, akár az oktatás, akár a foglalkoztatás területén. Úgy gondoljuk, hogy ez a jelentős különbség tükröződik a kérdésekre adott válaszokban is.

B3. Fókuszcsoporthok

A fókuszcsoporthok célja a fogyatékossgal élő emberek (PwD-k), a helyi hatóságok (LA) és a szolgáltatók, valamint a civil szervezetek által tapasztalt kihívások és akadályok azonosítása volt a magas színvonalú szolgáltatások létrehozása és fenntartása érdekében, valamint a PwD-ket érintő mindennapi kihívások és akadályok az autonóm életvitel során a helyi közösségekben. Összesen négy fókuszcsoporthot tartottak Magyarországon, Finnországban, Lengyelországban és Görögországban, összesen 70 (N=70) képviselő részvételével a fent említett célcsoportokból. A fókuszcsoporthok online vagy személyesen zajlottak, a partner szervezetek döntése alapján. A résztvevők tájékoztatott beleegyezésüket adták a fókuszcsoporthokban való részvételhez. A fókuszcsoporthok kérdéseit nyitott és nem irányított formában alakították ki, hogy ösztönözzék a csoportbeszélgetést (lásd a 3. számú mellékletet a fókuszcsoporthok kérdéseivel). Az alábbiakban következik a módszertan, a transznacionális elemzés mátrixa és a fókuszcsoporth-elemzés.

B3.1 A fókuszcsoporth megállapításai - Görögország

Összesen 20 ember vett részt a fókuszcsoporthban, amelyet a PETAGMA Egyesület szervezett. Ők különböző Attika régióbeli önkormányzatokat képviseltek (szociális szolgáltatások, közigazgatási tisztviselők/helyi hatóságok), valamint különböző szervezetek munkatársai (pl. civil szervezetek, nappali központok, rehabilitációs egységek, segített lakhatási intézmények), amelyek közvetlen támogatást nyújtanak a fogyatékkal élőknek (PwD) és a fogyatékkal élők képviseletét ellátó szervezetek. A beszélgetés a következő témákra épült:

1. Mit jelent számodra a "befogadó közösség"?

A beszélgetés kezdetén a résztvevők egy inkluzív közösséget így határoztak meg:

"egy közösség, amely több lehetőséget biztosít a hozzáférhetőségre, és ami még fontosabb, az élet lehetőségeire és a szórakozási lehetőségekre, nem csupán a strukturális hozzáférhetőségre" (Fogyatékossgal élők képviselője) vagy „tartozom valahová, tag vagyok, és nem vagyok más" (fogyatékossgal élők érdekképviseleti szervezetének képviselője).

Megállapodtak abban, hogy egy igazán hozzáférhető és befogadó közösséget a nulláról kell megtervezni az egyetemesség értékével, nem pedig egy olyan közösséget, amelyet később módosítanak egy adott célcsoport, kisebbség vagy azok számára, akikről úgy vélik, hogy a normális keretein kívül helyezkednek el, vagy "kiugrók" (Szolgáltató). Továbbá reflektáltak arra, hogy a közösségek hogyan értelmezik és értelmezik a befogadást és a fogyatékossgat a kulturális szempontból (kulturális befogadás). Ahogy az egyik érdekelt fél megemlítette:

„Amikor befogadó politikák kidolgozására kerül sor, tapasztaljuk, hogy a közösség tagjai nem tisztelik a fogyatékkal élőket (PwDs), ezért ezek a politikák valójában nem alkalmazhatók... ez azt mutatja, hogy a befogadást kulturális szinten kell értelmezni.” (LA képviselő).

A résztvevők arra a következtetésre jutottak, hogy a fogyatékossgal élők (PwDs) napi életében tapasztalt korlátozásokkal kapcsolatban a fizikai vagy egyéni szintű akadályok kevésbé fontosak, mint a társadalmi akadályok. A PwDs társadalmi és kulturális életbe való bevonásának megvitatásakor a legfőbb akadályok gyakran társadalmi sztereotípiákból és előítéletekből erednek. Különösen a környezeti és társadalmi korlátok hozzájárulnak ahhoz, amit „fogyatékossgagnak” látunk, és ezek a valódi akadályok, amelyek gátolják az akadálymentességet és az egyenlő közösségi részvételt. Végül a befogadó közösség meghatározása kibővült egy olyan közösségre, amely „elismeri minden egyes személy egyéni jellemzőit és erősségeit, és olyan lehetőségeket biztosít, amelyek elősegítik fejlődésüket” (Szolgáltató) és „elismeri, hogy minden egyén egy közösségen belül összekapcsolódik egymással” (Szolgáltató).

2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?

Minden fogyatékossgal élő személy jelentős korlátozásokkal szembesül a napi élet minden területén való "részvételben", például a sportban, szórakozásban, oktatásban és az önálló életvitelben. A társadalmi akadályok, amelyekkel a fogyatékossgal élő személyek szembesülnek a különböző fejlettségi szakaszokban, a legnagyobb szegregáló hatást gyakorolják a közösségekre.

„Jelentős emberi jogi sérelmek vannak, amelyek nincsenek hivatalosan megállapítva vagy védve az állam által (pl. oktatási intézmények)” (fogyatékossgal élő személyek). A közösségi attitűdök

kérdését szintén hangsúlyozták a fogyatékossgal élő személyek és azokat képviselő szervezetek, mint a mindennapi élet kihívása:

Ami a legjobban zavar, az az emberek felszínes hozzáállása, akik mindig azt feltételezik, hogy minden helyzetben segítségre van szükségem.” „Nem akarok hős lenni, nem akarom megköszönni, hogy észrevettél, jelen akarok lenni és szeretném, ha tisztelnének.

A résztvevők egyetértettek abban, hogy nagy szükség van a strukturális akadálymentesítés (építkezési infrastruktúra, közterületek) javítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek minőségi életet élhessenek. Ugyanakkor a résztvevők említették, hogy a legtöbb biztonsági intézkedés (nemzeti, közlekedés, lakhatás, természeti katasztrófák elleni védelem) nincs úgy kialakítva, hogy figyelembe vegye a fogyatékossgal élő személyeket. Ezen kívül jelentős hiányosságok vannak a nemzeti politikákban a támogatott döntéshozatali folyamatokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban, beleértve a jogi képviseletet és a tájékozott döntéshozatalt, valamint a jogi jogokkal és a jogi eljárásokhoz és információkhoz való hozzáféréssel kapcsolatos problémák (a Convenção 12. cikkelye szerint). Folytatva ezt a gondolatmenetet, a fogyatékossgal élő személyek képviselői említették, hogy a fogyatékossgal élő személyek, különösen a szellemi fogyatékossgal élők kifejezés- és választási joga mindennap megsértésre kerül:

„Az emberek, a szolgáltatók és a szervezetek azt feltételezik, hogy nekik kell kérdezniük, mert egyébként úgysem értenek meg semmit. Ez elfogadhatatlan, ez alapvető emberi jog. Ezért látjuk a társadalmi stigmatizálást, a társadalom azt feltételezi, hogy ezek az emberek sebezhetőek és képtelenek bármit is csinálni” (fogyatékossgal élő személy). „A legfontosabb dolog az, hogy átadjuk a hatalmat a fogyatékossgal élő személyeknek” (szolgáltató). A szolgáltató szervezeteknél is léteznek előítéletek: „a fogyatékossgal élő személyeket gyermekként, alkalmatlanokként vagy olyanokként tekintik, akiket túlzottan kell védeni” (szolgáltató, fogyatékossgal élő személyek képviselője).

3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)

A résztvevők említették, hogy inkluzív közösségek építésekor figyelembe kell venni a következő tényezőket:

“Ez csak helyi szinten érhető el. Nagyobb kontextusokban, mint a nagyvárosokban vagy országos szinten, az inklúzió általános elvként, politikaként vagy irányelveként jelenhet meg. Azonban a nemzeti és helyi kormányok, valamint a civil társadalom együttműködése kulcsfontosságú szereplői az fenntartható és inkluzív helyi közösségek építésének” (szolgáltató).

A nyelvi változás hatalomváltást hoz: „A befogadó nyelv használata egyszerre tájékoztató és gondolkodásmódot változtató” A fókuszálás az erősségekre, nem pedig a gyengeségekre, társadalmi változást támogathat. A fogyatékossgal élő személyeket minden társadalmi rétegnek aktív

állampolgárokként és hozzájáruló tagokként kell látnia, nem pedig passzív szolgáltatásfelhasználókként. „Olyan nyelv, amelyet mindenki megérthet, és olyan nyelv, amelynek nincsenek negatív kicsengései” (fogyatékossgal élő személy). „A helyi hatóságok, közszolgáltatások és érdekelt felek számára szervezett tudatosságnövelő programok, iskolai oktatási programok és olyan kezdeményezések, amelyek a közösség különböző szegmenseit bevonják, kulcsfontosságúak az inkluzív közösségfejlesztésben.” Végül, a művészet mint eszköz használható hidak építésére a párbeszéd és a csere számára, értékek ábrázolására, valamint a közösségi kohézió és jólét elősegítésére.

4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat?

A fogyatékossgal élő személyek támogatásában az állam és a szülői szervezetek közötti együttműködés a legjobb példa a köz- és magánszektor közötti együttműködésre. Az inklúzió érdekében szükséges az együttműködés, mivel az előnyös és pénzügyileg is jövedelmező a közösség számára; az exklúziós politikák azok, amelyek jelentős társadalmi és pénzügyi költségekkel járnak” (szolgáltató)

„Az inkluzív közösségeknek munkahelyi, önkéntes és szórakozási lehetőségeket kell biztosítaniuk a fogyatékossgal élő személyek számára. Az embereknek hozzáférést kell biztosítani a pénzhez és lehetőséget arra, hogy valamit cserélhessenek a közösséggel. Ez a hatalom.” (fogyatékossgal élő személy)

„Ezen kívül, amikor a fogyatékossgal élő személyek részt vehetnek a társadalmi életben, hozzáférhetnek bárkokhoz, éjszakai élethez, láthatóvá válnak. Ez változtat a társadalom hozzáállásán a fogyatékossgához.” (fogyatékossgal élő személy).

Következtetés

Bár Görögországban előrelépés történt a fogyatékossgal élő személyek (PwD-k) számára kialakított politikai keretekben, a megállapítások azt mutatják, hogy jelentős kihívások továbbra is léteznek a közösségi élet fontos aspektusaiban: a közterületek (strukturális) akadálymentessége és a nyelvi inklúzió, a munkavállalási lehetőségek, a közösségi erőforrásokhoz való hozzáférés lehetősége (minden állampolgár számára) és a társadalmi élethez való hozzáférés. Fontos, hogy az „aktív részvétel” lehetősége az összes közösségi aspektusban továbbra is jelentős kihívásokkal küzd: a fogyatékossgal élő személyeknek nincs egyenlő lehetőségük részt venni és hozzájárulni helyi közösségeikhez. Mint azt bemutatták, a fogyatékossgal élő személyek részvétele és befolyása korlátozott a saját életük döntéshozatali folyamataiban; a mindennapi élet döntései tekintetében, függetlenül élve vagy szolgáltatást nyújtó szervezeten belül, de a nemzeti politika alakításában is. A holisztikus, interszektoriális megközelítés, amely magában foglalja az összes érdekelt felet — helyi hatóságokat, civil szervezeteket és fogyatékossgal élő személyeket képviselő és érdekképviseleti szervezeteket — tűnik kulcsfontosságúnak az inkluzív közösségek építésében.

B3.2 A fókuszcsoport megállapításai - Lengyelország

A fókuszcsoportos megbeszélésen 15 fő vett részt, akik közül voltak civil szervezetek képviselői, helyi önkormányzati egységek, a fogyatékossgal élő személyeket képviselő szervezetek és maguk a fogyatékossgal élő személyek. Az első hozzászólás, amely elindította a megbeszélést, a „Semmi rólunk nélkülünk” volt, amit egy önállóan képviselt fogyatékossgal élő személy mondott (fogyatékossgal élő személyek és képviselőik). A projekt rövid bemutatása és a résztvevők bemutatkozása után a résztvevők megvitatták a felmérések eredményeit, majd áttekintették a következő kérdéseket:

1. Mit jelent számodra a ”befogadó közösség”?

„Közösségünkben hiányzik az emberek iránti nyitottság és tolerancia. Ahhoz, hogy inkluzív közösséggé váljunk, elkezdenénk empátikusnak és nem ítélezőnek kell lennünk” (civil szervezetek).

„Számomra az inkluzív azt jelenti, hogy nyitott, bevonó — például a megoldások megtalálásában is, amelyek lehetővé teszik a fogyatékossgal élő személyek számára a társadalomban való részvételt” (helyi önkormányzatok - LA).

„Egy ilyen közösség mindenki számára elérhető, nem zár ki senkit semmilyen okból — sokféleségében gazdag” (civil szervezet).

„Az építés során fontos, hogy tanuljunk a saját hibáinkból, de egymástól is tanuljunk” (fogyatékossgal élő személy)

2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?

„Fontos, hogy a fogyatékossgal élő személyek önbizalmat és önismeretet építsenek, hogy saját magukban is erőforrásokat keressenek, mivel ez az alapja a független megküzdésnek a mindennapi életben” (civil szervezetek). „A környezetük általi elutasítástól való félelem leküzdése szintén fontos szempont — gyakran a fogyatékossgal élő személyek visszahúzódnak az életből a nem elfogadás félelmétől, és nem adnak maguknak esélyt, hogy részt vegyenek a társadalomban” (civil szervezetek).

„Szintén szükséges, hogy a fogyatékossgal élő személyek hangja hallható legyen, mert anélkül, hogy követelnék jogait, nem lesz változás” (civil szervezetek).

„Egy másik kihívás a fogyatékossgal élő személyek de-szobjektíválása. A családi környezet, a szomszédság és a szélesebb intézmények képviselői (például orvosok, tisztviselők) gyakran nem kezelik egyenrangú partnerként a fogyatékossgal élő személyeket a beszélgetésekben, döntéshozatalban — beleértve az önrendelkezést is” (fogyatékossgal élő személy). „Nagyon sok minden függ attól, hogy milyen környezetben él a fogyatékossgal élő személy nap mint nap. Alapítványunkban teljes jogú résztvevőként kezelnek minket a társadalomban, míg például az orvosi rendelőben nem biztosítják számunkra teljes jogait puszán azért, mert deklarált fogyatékossgunk van” (fogyatékossgal élő személy). „Gyakran irányítanak minket a családunk, pedig már felnőttek vagyunk, akik magunkért felelősek” (fogyatékossgal élő személy).

„Az inklúziót gyakran akadályozzák az építészeti, kommunikációs, attitűdbeli, sztereotipikus és előítéletes akadályok” (civil szervezetek). „Megértettem, milyen nehéz lehet például azoknak, akik kerekesszéket használnak, amikor egy bőrrönddel kell végig sétálnom a városban. Ez egy teszt volt a közterületek akadálymentességére. Akkor tapasztaltam meg a közterek nem megfelelőségét, amivel a fogyatékossgal élő személyek szembesülnek nap mint nap” (helyi önkormányzati egységek).

„Az intézményi segítségnyújtással kapcsolatos problémák is külső kihívást jelentenek. Mindenekelőtt túl kevés segítői óra azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő személyek nem tudnak úgy beilleszkedni a társadalomba, ahogyan szeretnék. „Gyakran választanom kell egy segítői óra között, amikor orvoshoz megyek, és egy másik között, amikor moziba szeretnék menni. Az orvosi vizsgálatot választom, és már nincs elég segítői órához, hogy társadalmi életbe vagy utazásba is be tudjak kapcsolódni” (fogyatékossgal élő személy).

„Egy másik akadály az intézményektől való félelem, hogy elveszítjük az abból származó juttatásokat (...) ha megpróbálom munkát vállalni, akkor majdnem minden juttatást elveszíték, mert pénzt fogok keresni, és ha néhány nap múlva kiderül, hogy például nem tudom elvégezni ezt a munkát, mert rosszul érzem magam benne, mert rontja az egészségemet, akkor hajléktalanná válok, mert nem lesz fizetésem, de juttatásaim sem” (fogyatékossgal élő személyek és képviselőik).

„Egy hatalmas probléma az intézményesedés túlzott mértéke — egy téma, amelyet már sokszor felhoztak. A fogyatékossgal élő személyeket gyakran »elítélik a tehetetlenségre«, pedig szabadon működhetnének kívül az intézményeken — mindössze megfelelő támogatásra lenne szükségük egy segítőtől vagy egy támogatott döntéshozatali edzőtől” (civil szervezetek).

„Sok rendszermegoldást a normához alakítanak, miközben azoknak a személyeknek kellene készülniük, akiknek különleges szükségleteik vannak, szakemberek támogatásával. Ekkor lehetne olyan megoldásokat létrehozni, amelyek a társadalom számára jók és bárki számára használhatóak, függetlenül a fogyatékossgától vagy korlátozottságtól” (civil szervezetek).’

3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)

„Az alapot már a legkorábbi évektől kezdődő oktatásnak kell képeznie — iskolákban, otthonokban, tevékenységeket szervező intézményekben, tévén stb. A fogyatékossgáról való beszélgetés, hogyan lehet elősegíteni a fogyatékossgal élő személyek (PwD) társadalmi inklúzióját” (civil szervezetek).

„A mi hozzáállásunk az, hogy példát mutassunk — nem szabad közömbösnek vagy reaktívnak lennünk, amikor valami rossz történik” (fogyatékossgal élő személy). „Fontos az is, hogy a láthatatlan fogyatékossgakkal kapcsolatosan is oktassunk, mivel ezek megnehezítik a mindennapi életet. Nehéz gyakorolni a fogyatékossgal élő személyek jogait, ha nem láthatóak” (helyi önkormányzati egységek).

„Törvényi változásokra is szükség van, amelyekben a fogyatékossgal élő személyek, a civil szervezetek és a helyi önkormányzatok is szerepet kapnak. Olyan változásokra, amelyek lehetővé teszik a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy részt vegyenek az őket érintő kérdésekben” (civil szervezetek).

„Fontos hangsúlyozni, hogy a változás a társadalomban történik — a legtöbb társadalmi változás az utcákon zajlik, nem az irodákban” (civil szervezetek).’

4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat?

„Több fogyatékossgal élő személy képviselőre van szükség, hogy láthatóvá váljanak, és ne úgy kezeljék őket, mint egy kis csoportot, akinek az igényei nem relevánsak” (civil szervezetek).

„Olyan ellenállási csoportokat kell építeni, amelyek felhívják a figyelmet arra, hogy akik nem tisztelettel kezelik a fogyatékossgal élő személyeket, és hangosan kifejezik ellenállásukat, amikor ilyen helyzeteket tapasztalnak” (civil szervezetek).

„Inter-szubjektív és inter-szektoriális együttműködésre és tapasztalatcserére van szükség, hogy például lehetséges legyen a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatása, mert jelenleg sok adminisztrációval és a munkavállaló költségeivel nehéz” (civil szervezetek).

„Hasznos lenne egyfajta puffer, hogy a fogyatékossgal élő személyek ne féljenek dolgozni és elveszíteni a juttatásokat, mert tudják, hogy például 3 hónapig dolgozhatnak, miközben megmaradnak a juttatásaik” (civil szervezetek).

Következtetés:

A fogyatékossgal élő személyek és képviselői szervezeteik kifejezetten azt mondják, hogy az őket érintő jogszabályok nem az ő szükségleteikre vannak szabva. A jogalkotás és a törvények olyan nem fogyatékossgal élő személyek által készülnek, akik gyakran nem konzultálnak az érintettekkel. A helyi önkormányzat (LA), mint intézmény, viszont követi a jogalkotóktól kapott iránymutatásokat, és nem látja szükségét változtatásoknak.

B3.3 Fokuszcsoport megállapításai - Finnország

Összesen 15 fő vett részt a Tukena Alapítvány által szervezett csoportos beszélgetésen. A résztvevők között voltak önkormányzatok képviselői (Päijätsote, Hämeenkyrö), szolgáltatók (Honkalampi Alapítvány), szervezetek (Inclusion Finland), fogyatékossgal élő személyek érdekképviselői szervezetei (Me Itse ry – "Mi Magunk Szervezet"), valamint a Tukena Alapítvány által koordinált tapasztalati szakértői csoportból származó fogyatékossgal élő személyek. A megbeszélés a következő témák köré épült:

1. Mit jelent számodra a "befogadó közösség"?

Az inklúzió a közösségben fontos beszélgetési témaként került elő, amely széleskörű gondolatokat és kiváló eszmecserét váltott ki. A résztvevők vágytak arra, hogy tisztázzák és konkretizálják az „inklúzió” fogalmát, mivel többen is felvetették a kérdést: „Mit jelent ez, vagy mit értünk alatta?” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). A megbeszélésen konszenzusra jutottak abban, hogy „egy igazán inkluzív közösség nem egy intézményesített, felülről rákényszerített hely” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). Ehelyett aktívan figyelembe veszi, hogy hogyan lehet minden közösségi tagot egyenlő módon bevonni, és hogyan kapcsolódhatnak az egyének a közösséghez.

Egy inkluzív közösség igyekszik biztosítani, hogy mindenki részt vehessen, függetlenül a támogatási igényeitől, és hogy mindenki egyenlő tagként vehessen részt. Egy működő és inkluzív közösség felismeri, „mi szükséges ahhoz, hogy könnyű legyen csatlakozni, vagy hogy a közösség képes legyen befogadni” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). Fontos, hogy a közösség világosan kommunikálja, hogyan működik. „A közösségnek akadálymentesnek és elérhetőnek kell lennie, beleértve az attitűdöket is” (civil szervezet). Ugyanakkor a közösség biztosítja, hogy még a halkabb hangokat is meghallják. „Interakcióra van szükség ahhoz, hogy még azok is meghallgatásra kerüljenek, akik nem beszélnek” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). A szakembereknek figyelmesen kell hallgatniuk, és arra kell összpontosítaniuk, hogy valóban meghallják a másikat. „Elég időt kell adniuk, de ugyanakkor elég időt is kell adniuk” (helyi önkormányzati képviselő). Külön figyelmet kell fordítani az „interakciós készségekre és a kommunikáció támogatására” (helyi önkormányzati képviselő). „Egy inkluzív közösség jó hely, ahol lenni; meghallgatnak, figyelnek rád, és megértenek” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője).

2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?

Az inklúzió megvalósításának akadályai között szerepelnek az erőforrások, személyes kihívások, az embereket körülvevő különböző környezetek, pénziány és idővel kapcsolatos problémák. A résztvevők azt is megfontolták, hogy vajon az inklúzió megvalósítása egy hozzáállás kérdése-e: „időt adni vagy nem adni” (civil szervezet). „A szakembereknek lehetőségük van választani a hozzáállásukat, hogy hogyan cselekednek és hogyan viszonyulnak másokhoz” (helyi önkormányzati képviselő). Felmerült az is, hogy nem minden helyszín veszi figyelembe, hogy nem mindenki kommunikál verbálisan. Fontos, hogy olyan módszereket is alkalmazzanak, amelyek támogatják a beszédet vagy a megértést, és figyelembe veszik a gesztusokat és az arckifejezéseket is.

3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)

Ahhoz, hogy inkluzívabb közösséget építsünk, „több figyelmet kell fordítani arra, hogyan léphetnek be és kapcsolódhatnak be az emberek a közösségbe” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). A közösségbe való belépést különféle intézkedésekkel lehet elősegíteni, mint például a személyes költségvetés vagy személyi segítség. Támogatásra van szükség a jólétet elősegítő döntések meghozatalában. „Támogatás a választásaid megértéséhez” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). További figyelmet kell fordítani arra is, „hogyan haladnak a dolgok” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője). Érdemes részt venni és aktívan részt venni például a döntéshozatali folyamatokban zajló megbeszéléseken.

Szakmai szempontból az inklúzió előmozdítása „befektetést igényel az oktatásba, figyelembe véve az inklúziót és a közösségi integrációt a szakmai képesítések alapvető struktúrájában” (civil szervezet). „A kortárs mentorok és segítők jelentős szerepet játszanak azok hangjának felerősítésében, akik több támogatásra szorulnak” (helyi önkormányzati képviselő).

4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat?

A megoldásként azt javasolják, hogy osszák meg a tudást és fejlesszék a készségeket abban, hogyan támogathatják az embereket a saját választásaik meghozatalában. Támogatásra van szükség az „általános” közösségekhez való hozzáféréshez. A cél az kell legyen, hogy eltávolodjunk azoktól a különálló rendszerektől, ahol tevékenységeket kizárólag azok számára szerveznek, akik támogatásra szorulnak. Fontos továbbá, hogy távolodjunk el az „előre elkészített modelltől, amelyet a szolgáltatási rendszer vagy a csoportos tevékenységek diktálnak” (civil szervezet). Szükség van több tapasztalatra és lehetőségre, hogy a támogatásra szorulóknak számára több kortárs csoport is elérhető legyen. A személyi segítségnyújtásnak könnyebben hozzáférhetőnek kell lennie. A szakemberek képzésébe bele kell foglalni érzelmi készségeket és reflexiót segítő gyakorlatokat. „Megtanultam-e, hogy minden szükséges dolgot figyelembe vegyek?” (civil szervezet).

Hasznos lenne a „beilleszkedés” fogalmát konkrét példákkal szemléltetni, mivel gyakran felszínesen használják. Társadalmi szempontból a digitális lehetőségek is jobban kihasználhatók az inklúzió előmozdítására. „Például egy gyorsétteremben még a nem verbális vásárlók is rendelhetnek egy önkiszolgáló kioszknál” (fogyatékossgal élő személyek érdekképviselete). Fontos az is, hogy figyelmet fordítsunk a támogatás adására/kapására és annak ütemezésére. „Szolgáltatásainkat igénybe vevőink gyakran arra hívják fel a figyelmet, hogy a nappali foglalkozásokon kívüli élethez nem kapnak támogatást” (helyi önkormányzati képviselő).

Következtetés:

Összefoglalva, egy valóban inkluzív közösség megteremtése átfogó megközelítést igényel, amely figyelembe veszi a fizikai, attitűdbeli és rendszerszintű akadályokat, miközben elősegíti az aktív részvételt és a képviseletet minden tag számára, különösen a fogyatékossgal élő személyek számára. A fogyatékossgal élő személyek (PwD) inklúziójának kihívásai közé tartoznak az erőforrás-korlátozások, környezeti akadályok, időbeli problémák, valamint a nem verbális kommunikáció jobb felismerésének szükségessége. Az inklúzió elősegítésére a közösségeknek arra kell összpontosítaniuk, hogy megkönnyítsék a belépést és az integrációt személyi segítségnyújtással, oktatással és támogatással. El kell távolodni a szegregált modellektől, befektetni a szakemberek képzésébe, és kihasználni a digitális eszközöket. Az inkluzív közösségekhez vezető út az önrendelkezés előmozdítása, valamint a támogatás bővítése a strukturált tevékenységeken túl, egy olyan környezet kialakítása, ahol mindenki meghallgatásra, értékelésre és megértésre talál.

B3.4 Fókuszcsoport megállapításai – Magyarország

Összesen 20 személy vett részt az IRMÁK Nonprofit Kft. által szervezett csoportban. A résztvevők között szerepeltek Pest vármegye és Komárom-Esztergom vármegye különböző településeinek képviselői (helyi és megyei szintű hatóságok), az Albertirsa Városi Önkormányzat szolgáltatóinak munkatársai (bölcsőde, óvoda, alapellátás), valamint különböző szervezetek (pl. civil szervezetek, nappali ellátás, támogató szolgáltatás, támogatott lakhatás, érdekképviseleti szervezetek)

munkatársai, akik közvetlen támogatást nyújtanak fogyatékossgal élő személyek számára, vagy szakmai támogatást biztosítanak a szolgáltató szervezeteknek.

1. Mit jelent számodra a "befogadó közösség"?

Az inkluzív közösség értelmezése több területről került meghatározásra (oktatás, szociális és gyermekvédelmi ellátás, foglalkoztatás). Mindenki a saját szakterületéről közelítette meg mit is jelent egy befogadó közösség.

Az oktatás nevelés területén ezt úgy fogalmazták meg, hogy akkor befogadó egy oktatási nevelési intézmény, ha mindenkinek a társadalmi helyzetétől függetlenül biztosított az egyenlő oktatás lehetősége. Volt olyan, aki tovább vitte ezt a gondolatot, és nem csak a társadalmi helyzettől, de a készségektől és képességektől is függetlenítette az egyenlő oktatáshoz való hozzáférést.

A szociális ellátások területén a támogatott lakhatás, mint szociális szakellátás és az alapellátások területére fókuszáltak.

Befogadó közösségről akkor beszélhetünk támogatott lakhatás esetén, ha már a megvalósítás során is elfogadja a szűkebb és tágabb lakókörnyezet a támogatott lakhatás megjelenését. Magyarországon a kiváltások előtt a fogyatékkal élők intézményei zömében a települések szélén voltak. A támogatott lakhatás házak már a település központja felé helyezkednek el. Az első megvalósulások sokszor nagy ellenállásba ütköztek. Ma már több támogatott lakhatás esetén egy jó szomszédi viszony alakult ki, amit a befogadó közösség előszobájának tekinthetünk.

A foglalkoztatás területén befogadó közösséget úgy fogalmazták meg a jelenlévők, hogy akkor befogadó egy munkahely, ha a munkafolyamatok szervezésénél a képességek alapján meghatározza azokat a feladatokat, amelyeket fogyatékkal élők is végezhetnek és ehhez megteremti a speciális igényhez igazodó feltételeket – akadálymentesítés.

2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?

Társadalom nagy részének - ismeret hiányból adódó - negatív hozzáállása. A közösségek túlnyomó része még mindig nem rendelkezik kellő információval a fogyatékossg területén. Emiatt félreértik őket, sok esetben félelemmel tekintenek rájuk. Igényeiket nem tudják felmérni, segítségnyújtás helyett elzárkóznak tőlük. Nem tudnak különbséget tenni a pszichiátriai betegség és a fogyatékossg között.

A társadalom kisebb része- szintén ismerethiányból adódóan - a túlgondozás csapdájába esik. Sajnálattal fordulnak az értelmileg akadályozottak felé, nem abban nyújtanak segítséget, hogy képessé tegyék őket önállóbb életre, ha nem önállóságukat teljesen elnyomva kiszolgálják minden igényüket.

A társadalmi szinten megjelenő és megfogalmazott kettős hozzáállás a jelenlévők között is megfogalmazódott.

Elmondták, hogy mind az oktatás, mind a foglalkoztatás mind a szociális ellátások területén a szegregált ellátásszervezés volt eddig előtérbe, így nagyon nagy elmaradásokat lehet tapasztalni minden területen. A szegregált feladatellátásból adódóan, hogy adott szolgáltató ellátási területén – oktatási intézmény, védett munkahely, támogatott lakhatás – már egy befogadóbb közösség alakult ki, és a fogyatékoságból adódó egyéb szükségletekre is reagált a közösség, mint például hanggal működő gyalogátkelőhely, jeltolmács egy kulturális rendezvényen, stb.

A problémák felsorolásának az alábbiakat fogalmazták meg: nem akadálymentesek az épületek – bejutás, a bútorzat kialakítása, illemhelyek hiánya; kommunikációk akadályok – apró betűk, nehezen érthető szöveg – piktogramok hánya, szakember hiány

3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)

A jelenlévők egyöntetűen megfogalmazták, hogy minél fiatalabb életkorban kell megkezdeni az érzékenyítést. Ehhez már az óvodai, kisiskolás ellátásban partnerségeket kell kialakítani, ha nem integrált egy intézmény. Innen építkezve lehet tovább haladni más közösségekkel való partnerséghez. Ha már kis korban sikerül elfogadtatni a fogyatékkal élő embertársainkat, akkor a későbbi partnerségek számára megnyílik a kapu. Könnyebben lehet kapcsolatot kiépíteni önkormányzatokkal, egyesületekkel, sportegyesületekkel, kulturális központokkal stb.

Az integrált oktatás – nevelés (óvoda, iskola) megvalósulása elősegíteni a befogadó munkahelyek megvalósulását is.

A nagy intézmények megszüntetése, és a támogatott lakhatások megvalósulása egy jelentős lépés a szociális ellátások területén. A jelenlévők úgy fogalmazták meg, hogy a így érthetőbbé, nyilvánosabbá vált a fogyatékkal élők ellátása, hiszen ugyan azon szolgáltatásokat veszik igénybe az ellátottak, minden a többségi társadalom: ugyan abba a boltba vásárolnak, ugyan oda járnak orvoshoz, egy tömegközlekedési eszközön utaznak, ugyanazon kulturális rendezvényeken vesznek részt.

4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat

Ennél a témánál tovább vitték a támogatott lakhatás fontosságának gondolatát. Megfogalmazták, hogy ez a szociális szolgáltatási forma segíti leginkább egy befogadó társadalom kialakulását. Többet ad, hiszen nem csak az ellátás minősége javult, de jelentős előre lépés a társadalmi befogadás előmozdítása céljából. Megtanulható és elsajátítható, hogy nem kell félni a fogyatékkal élőtől, nem kell sajnálni őket az állapotuk miatt. Egyetértettek abban, hogy a befogadás, nem egyszerű tanulási folyamat a társadalom többsége részére, de azzal, hogy valaki szomszédjává váltak, válnak személyessé teszi a folyamatokat.

Megfogalmazták továbbá, hogy a helyi rendezvényeken fontos lenne a közösségekben fogyatékkal élők megjelentése. Legyenek ezeknek a rendezvényeknek akár aktív résztvevői például kiállítói, előadói, segítői.

Következtetés:

Összegzésként elmondták a jelenlévők, hogy addig amíg az oktatás nevelés területén nem valósulhat meg az inkluzív közösség, addig nehéz társadalmi szintre emelni. Addig amíg szegregáltan nőnek fel nemzedékek, problémát fog jelenteni a befogadás. Mind az oktatás, foglalkoztatás és szociális ellátások területén a szükségletalapú ellátás és szolgáltatásnyújtást megvalósulását tartják fontosnak. A szükségletalapú ellátás nem kirekeszt, hanem a hiányzó készségek és képességekre ad választ.

B4. Fókuszcsoport mátrix elemzés

B4.1 Módszertan

A transznacionális kutatás céljaira vegyes módszertant (qualitatív, kvantitatív és trianguláció) alkalmaztak annak érdekében, hogy átfogó kutatási eredményeket generáljanak a 4 résztvevő ország 70 résztvevője között (N=70). Konkrétan qualitatív tematikus elemzést és kvantitatív statisztikai módszereket (szó gyakoriságok) alkalmaztak, valamint adatvizualizációs technikákat (wordcloud). Ez a megközelítés lehetővé tette a qualitatív adatok objektív priorizálását; ennek következtében tematikus kategóriák alakultak ki.

B4.2 Transznacionális elemzés

Az alábbi 1. táblázat bemutatja a témák mátrix analízisét, amelyek a fókuszcsoportos kérdésekre adott válaszok alapján jelentkeztek mind a négy partnerországban, összesen 70 résztvevővel. A fókuszcsoport eredményei azt sugallják, hogy a mai inkluzív közösség definícióját alkotó elemek: hozzáférhetőség, univerzalitás, részvétel, közösségi attitűdök, kulturális inkluzivitás, integráció, egyenlő esélyek. Úgy tűnik, hogy bár a fogyatékossgal élő személyek alapvető jogai – például a független életvitel – védettek az érintett országokban, **az igazi közösségi inklúzió továbbra is kérdéses.**

Focus group question	Theme emerged
1. Mit jelent számodra a "befogadó közösség"?	Hozzáférhetőség / Univerzalitás / Részvétel Közösségi attitűdök / Kulturális inkluzivitás / Egyenlő esélyek
2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?	Strukturális akadályok és hozzáférhetőségi kérdések / Sztereotípiák / Előítéletek / Hozzáférhetőségi korlátok / Jogi képviselő / Túlvédelem/intézményesített kultúra/ Társadalmi megbélyegzés Attitűdbeli akadályok
3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)	Partnerségek/ Együttműködés / Önkormányzati szerepek / Oktatás és tudatosságnövelő képzés Inkluzív politikák / társak támogatása / erősségeken alapuló / közösségi erőforrások
4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat?	Támogatott lakhatás/ Munkalehetőségek / Érzékenyítés / Digitális akadálymentesítés / Személyes költségvetés Érdekképviselő / Nyelvi inkluzivitás / Kis léptékű kezdeményezések

Table 1: *Mátrix tematikus táblázat*

A transznacionális kutatás eredményei alapján a közösségi inklúzió definíciója összefonódik a részvétel, a közös alkotás, a polgárjogok és a közösségi erőforrásokhoz való hozzáférés lehetőségeinek értékeivel.

„Az inkluzív közösségek csak helyi szinten érhetők el. Nagyobb kapcsolatokban, mint például a nagyvárosokban vagy nemzeti szinten, az inklúzió általános elvként, politikaként, irányelvként jelenhet meg. Azonban a nemzeti és helyi kormányzatok, valamint a civil társadalom együttműködése alapvető kulcsszereplők a fenntartható és inkluzív helyi közösségek építésében.” (Szolgáltató).

A fókuszcsoportok során megjelenő témák átfogóbb bemutatása érdekében szógyakoróságokat is használtak. A szógyakoróságok a szöveges adatokat vizuálisan ábrázolják, ahol a szavak különböző méretekben jelennek meg a gyakoróságuk vagy fontosságuk alapján a fókuszcsoportokban.

- Hozzáférhetőség és annak formái/szintjei (15)/ Hogyan támogassuk a kulturális inkluzivitást (6)/ nyelvi hozzáférhetőség (5): Mi a hozzáférhetőség?
- Részvétel elősegítése (12)/ Érdekképviselő (7) Társ szervezeti támogatás (6)/ Jogsabályi képviselő: részvételi szintek, aktív/passzív, támogatott, állampolgárság
- Hogyan támogassuk a munkavállalási lehetőségek létrehozását (12)
- Közösségi tudatosság a fogyatékosról (10): Ez a következő kérdések által támogatható, amelyeket az elemzés és az alábbi táblázat is tükröz: sztereotípiák, attitűd akadályok, társadalmi stigma, érdekképviselő és fogyatékosokkal kapcsolatos jogok
- Partnerségek/hálózatok létrehozása vagy támogatása (9), lehetőségek a közösségi részvételre/ közösségi erőforrások

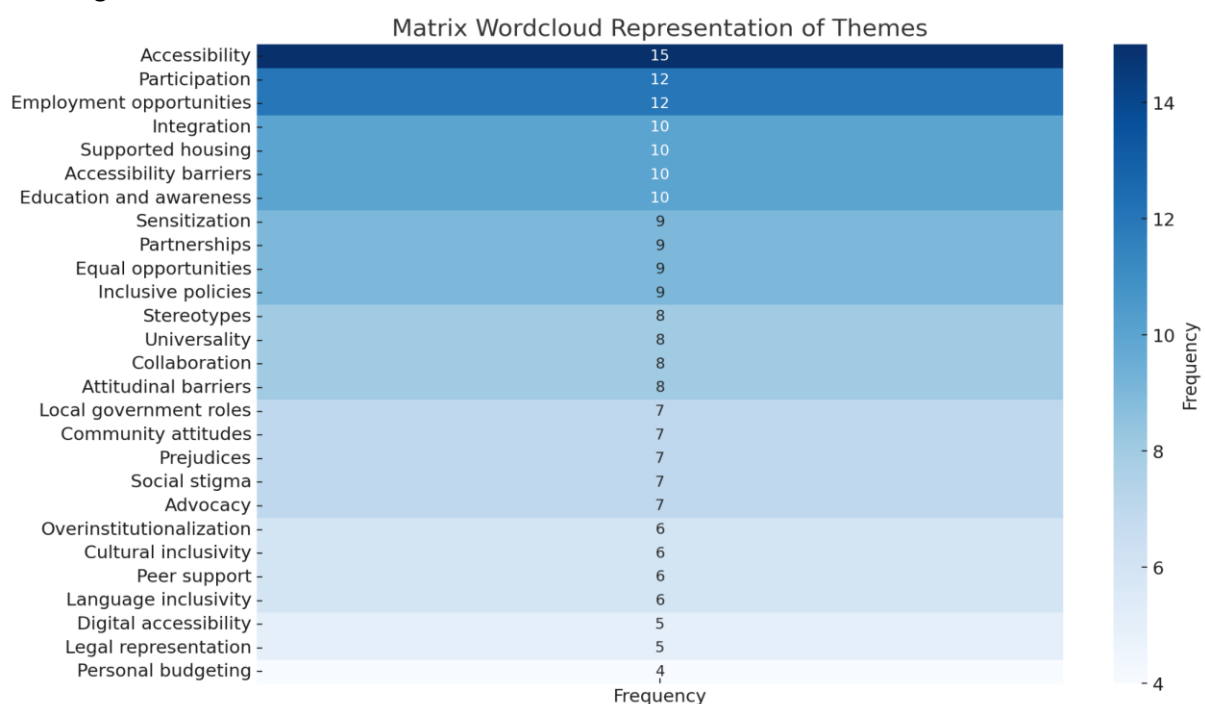

Table 2: Matrix Wordcloud Themes representation

Diagramm értékek:

- Accessibility (Hozzáférhetőség)
- Participation (Részvétel)
- Employment opportunities (Foglalkoztatási lehetőségek)
- Integration (Integráció)
- Supported housing (Támogatott lakhatás)
- Accessibility barriers (Hozzáférési akadályok)
- Education and awareness (Oktatás és tudatosság)
- Sensitization (Érzékenyítés)
- Partnerships (Partnerségek)
- Equal opportunities (Esélyegyenlőség)
- Inclusive policies (Befogadó politikák)
- Stereotypes (Sztereotípiák)
- Universality (Egyetemesség)
- Collaboration (Együttműködés)
- Attitudinal barriers (Hozzáállásbeli akadályok)
- Local government roles (Helyi önkormányzati szerepek)
- Community attitudes (Közösségi attitűdök)

- *Prejudices (Előítéletek)*
- *Social stigma (Társadalmi megbélyegzés)*
- *Advocacy (Érdekképviselet)*
- *Overinstitutionalization (Túlzott intézményesítés)*
- *Cultural inclusivity (Kulturális befogadás)*
- *Peer support (Társas támogatás)*
- *Language inclusivity (Nyelvi befogadás)*
- *Digital accessibility (Digitális hozzáférhetőség)*
- *Legal representation (Jogi képviselet)*
- *Personal budgeting (Személyes költségvetés)*

Záró megjegyzések

Összegzésül elmondható, hogy bár jelentős lépéseket tettek a fogyatékossgal élő emberek (PwD-k) jogainak és inklúziójának támogatására irányuló jogszabályok létrehozása terén, számos kritikus rés maradt, amelyek akadályozzák az inkluzív közösségek megvalósulását. A meglévő jogszabályok, mint például az ENSZ Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló Egyezménye (UNCRPD) alapján, hangsúlyozzák a PwD-k jogát a társadalomban való teljes körű részvételre, de ezen jogszabályok végrehajtása az egyes régiókban és szektorokban következetlen. Például bár a jogi keret elismeri a hozzáférhetőség és a részvétel fontosságát, a Lengyelországban, Görögországban, Finnországban és Magyarországon végzett nemzeti kutatás eredményei azt mutatják, hogy jelentős akadályok még mindig léteznek a közösségek fizikai és társadalmi aspektusaiban egyaránt. Bár a kutatási eredmények jelentősen hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy milyen kihívásokkal és lehetőségekkel találkozhatnak a különböző szinteken, az eredmények nem reprezentatívak a teljes lakosság számára.

A különböző országokban végzett felmérések eredményei jelentős kihívásokat mutatnak a fogyatékossgal élő személyek (PwD-k) hozzáférhetősége és részvétele terén. Például a közterületek gyakran nem hozzáférhetőek a PwD-k számára, ami megakadályozza őket abban, hogy teljes mértékben részt vegyenek a közösségi tevékenységekben. Görögországban például a válaszadók körülbelül 70%-a említette a közterületek komoly hozzáférhetőségi problémáit, amelyek más régiókban is hasonlóak voltak. Ezen kívül a nyelvi akadályok, mint például az egyszerűsített olvasási formátumok hiánya, tovább súlyosbítják a PwD-k kirekesztését. Ezek a problémák arra utalnak, hogy bár a jogalkotás terén történt előrelépés az inklúzió érdekében, sokkal többet kell tenni a gyakorlati, terepi akadályok kezeléséért, hogy valódi inklúziót biztosítsunk. A részvétel, amely az inkluzív közösségek egyik kulcsfontosságú eleme, szintén elmarad. A PwD-k gyakran nehezen tudnak részt venni azokban a tevékenységekben, amelyek nem kifejezetten számukra vannak tervezve. Lengyelországban végzett felmérésekben például a válaszadók többsége nem értett egyet azzal, hogy a PwD-k képesek részt venni a nagyközönség számára szervezett közösségi programokban. Még akkor is, ha léteznek lehetőségek, a PwD-k véleményeinek megjelenítésére szolgáló struktúrák nem elegendőek. Például csak egy kisebbségük értett egyet azzal, hogy a PwD-k megfelelően részt vesznek a helyi közösségi programok tervezésében. Ez hangsúlyozza annak szükségességét, hogy erősebb együttműködési mechanizmusokat dolgozzunk ki, ahol a PwD-k nemcsak kedvezményezettek, hanem aktív szereplők is a szolgáltatások és politikák alakításában, amelyek az ő életüket befolyásolják.

A fókuszcsoporthoz rávilágítottak a közösségfejlesztés fontosságára a fogyatékossgal élő személyek (PwD-k) számára inkluzív környezetek kialakításában. A résztvevők hangsúlyozták, hogy az inklúzió nem lehet felsőbb szintű, parancsoló folyamat, hanem olyan megközelítés, amely aktívan bevonja a PwD-ket már a kezdetektől, tükrözve az ő személyes tapasztalataikat és igényeiket. Az együttműködési modell, amely a PwD-k, helyi hatóságok, szolgáltatók és más érintettek közötti közreműködést szorgalmazza, kritikus stratégiaként emelkedett ki az inkluzív közösségek építésében. Ez a participatív megközelítés biztosítja, hogy a politikák és szolgáltatások valóban inkluzívak legyenek, ahelyett, hogy utólag próbálnák őket úgy alakítani, hogy megfeleljenek a PwD-k igényeinek. Emellett a fókuszcsoporthoz hangsúlyozták, hogy a közösségfejlesztésnek túl kell mutatnia a fizikai hozzáférhetőségen, és magában kell foglalnia a kulturális és attitűdbeli változásokat is. Felhívták a figyelmet arra, hogy a közösségeknek nemcsak az infrastruktúrában kell akadálymenteseknek lenniük, hanem a fogyatékossgal kapcsolatos attitűdökben is. Ez rávilágít a folyamatos oktatás és tudatosság növelésének szükségességére, hogy leküzdjük az ableizmust és elősegítsük az empátiát a közösségi tagok körében.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a "szolgáltatásnyújtás" és a "közösségfejlesztés" közötti különbségre, mivel ez segíthet a ICALL projekt képzésének és politikai fejlesztésének kialakításában. A "szolgáltatásnyújtás" azt jelenti, hogy amit a szolgáltatások, struktúrák és ügynökök biztosítanak, ahol a hatékonyság, bizonyítékok és menedzsment a meghatározó értékek. Ezzel szemben a "közösségfejlesztés" az adott potenciál fejlesztésén alapul, és egy "nem fizetett" gondoskodó gazdaságot ölel fel, amely erősen kötődik a kölcsönösséghez, bizalomhoz, szolidaritáshoz, kapcsolatokhoz és a közösség erőforrásaihoz. A "közösségfejlesztés" megközelítésnek elő kell segítenie a kapcsolatok létrehozását és kihasználni a kihívásokat motivációként, hogy láthatóbbá váljanak. Ebben a megközelítésben a "szolgáltatások" vagy "rendszerek" olyan beszélgetések hálózataként értelmezhetők, amelyeknek a közösségfejlesztés irányába kell haladniuk.

Összegzésül, míg a jogalkotás szilárd alapot biztosít a fogyatékossgal élők jogai számára, ezen jogok gyakorlati megvalósítása a közösségfejlesztés révén továbbra is elégtelen. A nemzeti terepi kutatás arra utal, hogy jelentős fizikai, nyelvi és társadalmi akadályok továbbra is fennállnak, aláásva a PwD-k társadalomban való teljes körű részvételét. Előrehaladva kritikus fontosságú, hogy kooperációs stratégiákat alkalmazzunk, amelyek bevonják a PwD-ket a döntéshozatali folyamatokba, és erőteljesebb hangsúlyt fektessünk olyan közösségek építésére, amelyek nemcsak fizikailag, hanem attitűdbelileg is inkluzívak. A támogató technológiákba, oktatásba és a közpublicitás növelésébe való befektetések elengedhetetlenek a jogalkotás és a mindennapi tapasztalatok közötti szakadék áthidalásához, biztosítva, hogy minden társadalmi tag egyenlő eséllyel boldoguljon.

Mellékletek

1 sz. melléklet – Felhasznált irodalom:

- In order to support the European Commission in the drafting of Guidance on Independent Living and Inclusion in the Community, the European Expert Group on the

Transition from Institutional to Family- and Community-based Care has issued its own “[Guidance on independent living and inclusion in the community](#)”.

- In addition, the EEG has developed an “[EU Funds Checklist to promote independent living and deinstitutionalisation](#)”, to help Managing Authorities in charge of EU funds adhere to the rules and priorities as set out in the Common Provisions Regulation.
- In order to support the European Commission in the drafting of Guidance on Deinstitutionalisation, EASPD provided input in the form of a position paper: [Independent Living and Inclusion in the Community for Persons with Disabilities](#).
- EASPD also provided input for the [EU Framework on Social Services of Excellence for Persons with Disabilities](#).
- As a key element preventing deinstitutionalisation of children with disabilities and fostering their inclusion, EASPD has issued a position paper on [Family-Centered Early Childhood Intervention](#).
- To support the EU in implementing its ambitions regarding inclusive education, EASPD has published a declaration on Inclusive Education: [Towards Inclusive Education and Beyond](#).

2 sz. melléklet- Felméréssel kapcsolatos kérdések

Felmérés a helyi hatóságok számára (Önkormányzatok, helyi önkormányzatok, titkárságok, a társadalmi kohézióval, sokszínűséggel, szabadidővel, kultúrával és befogadással kapcsolatos tevékenységek koordinálásáért és végrehajtásáért felelős egyéb helyi szintű struktúrák):

Demográfiai kérdések:

a szervezet neve,

a válaszadó pozíciója,

Szeretne-e további kapcsolatba lépni a kutatás fókuszcsoportjával? Ha igen, e-mail cím:

A következő kérdések értékelése 0-tól 5-ig terjedő skálán történjen, ahol: (1) Erősen nem értek egyet; (2) Nem értek egyet; (3) Sem nem értek egyet, sem nem értek egyet; (4) Egyetértek; (5) Erősen egyetértek. Nyitott szöveges válaszok nem használhatók.

1. A közterületek hozzáférhetőek a fogyatékossgal élők számára (terület hozzáférhetősége).
2. A fogyatékossgal élők részt vesznek a közösségi tevékenységekben (pl. közösségi sporttevékenységek, kulturális programok), amelyek elsősorban a nagyközönséget célozzák.
3. i. Munkaerő-piaci integrációt elősegítő foglalkoztatási politikákat/stratégiákat dolgozunk ki a fogyatékossgal élők számára. ii. Ezek összefüggenek olyan politikákkal/stratégiákkal,

amelyek lehetővé teszik a fogyatékossgal élők számára, hogy megszerezzék a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez szükséges készségeket és képességeket. iii. Valóban foglalkoztatunk fogyatékossgal élő személyeket. (Igen vagy Nem formátumban értékelve).

4. Helyi közösségi tevékenységek tervezésekor figyelembe vesszük a fogyatékossgal élők számára elérhető kommunikációs stratégiákat (pl. könnyen olvasható formátumok).
5. A településünk/ titkárságunk támogatja a több szereplős együttműködést és hálózatépítést (pl. kapcsolatépítés közösségi központok, közvetlen támogató szervezetek, családok és fogyatékossgal élő személyek között) annak érdekében, hogy elősegítse a fogyatékossgal élők bevonását a közösségi élet különböző aspektusaiba (foglalkoztatás, oktatás, kultúra, szociális szolgáltatások, helyi demokrácia).

Felmérés civil szervezetek/közvetlen szolgáltatók számára:

Zárt kérdések, Likert-skála 1 = egyet nem értek, 5 = teljesen egyetértek, Igen vagy Nem válaszok

Demográfiai kérdések:

a szervezet neve,

a válaszadó pozíciója,

Szeretne-e további kapcsolatba lépni a kutatás fókuszcsoportjával? Ha igen, e-mail cím:

A következő kérdésekre a válaszokat 0-tól 5-ig terjedő skálán kell értékelni: (1) Teljesen nem értek egyet; (2) Nem értek egyet; (3) Sem egyet nem értek, sem nem értek egyet; (4) Egyet értek; (5) Teljesen egyet értek. Nyílt szöveges válaszok nem használhatók.

1. A helyi közösségünkben vannak olyan fizikai/térbeli hozzáférhetőségi problémák, amelyek akadályozzák a fogyatékossgal élő személyek hozzáférését a közösségi erőforrásokhoz.
2. A helyi közösségünkben vannak olyan nyelvi hozzáférhetőségi problémák, amelyek akadályozzák a fogyatékossgal élő személyek hozzáférését a közösségi erőforrásokhoz.
3. Részt veszünk a fogyatékossgal élő személyek támogatásával kapcsolatos politikai döntéshozatalban.
4. A helyi közösség barátságos és befogadó a támogatott fogyatékossgal élő személyek számára (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatások) – közösségi attitűdök.
5. A támogatott személyek részt vesznek olyan programokban, amelyek elsősorban a nagyközönség számára szólnak.
6. Támogatjuk a támogató személyek körüli informális hálózatok fejlesztését/továbbélését (fizetett munkatársakon kívül).
7. Támogatjuk, hogy a támogatott személyek hangot kapjanak és részt vegyenek a szervezet döntéshozatalában.
8. A támogatott személyek hangot kapnak és részt vesznek a mindennapi életükkel kapcsolatos döntéshozatalban.

9. A támogatott személyek hozzájárulnak a helyi közösségekhez (például önkéntesség, háztartási feladatok).

Felmérési kérdések fogyatékossgal élő személyek képviselői szervezetei/érdekképviselői szervezetei számára

Demográfiai kérdések:

a szervezet neve,

a válaszadó pozíciója,

Szeretne-e további kapcsolatba lépni a kutatás fókuszcsoportjával? Ha igen, e-mail cím:

A következő kérdésekre a válaszokat 0-tól 5-ig terjedő skálán kell értékelni: (1) Teljesen nem értek egyet; (2) Nem értek egyet; (3) Sem egyet nem értek, sem nem értek egyet; (4) Egyet értek; (5) Teljesen egyet értek. Nyílt szöveges válaszok nem használhatók.

1. A fogyatékossgal élő személyek megfelelő támogatást kapnak a független életvitel tekintetében.
2. A fogyatékossgal élő személyek megfelelő támogatást kapnak a független társadalmi élet biztosításában.
3. A fogyatékossgal élő személyek megfelelő támogatást kapnak annak érdekében, hogy aktív és hozzájáruló tagjai legyenek a közösségnek.
4. A nyilvános terek hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek számára (térbeli hozzáférhetőség).
5. A fogyatékossgal élő személyek részt tudnak venni olyan programokban (például közösségi sporttevékenységek, kulturális események), amelyek a nagyközönség számára szólnak.
6. A helyi közösség barátságos és befogadó a fogyatékossgal élő személyek számára (szomszédok, közösségi központok és szolgáltatások). (A magyarázat hozzáadása: A fogyatékossgal élő személyek nem szembesülnek diszkriminációval, rasszizmussal vagy erőszakos magatartásokkal.)
1. A fogyatékossgal élő személyek részt vesznek a politikai döntéshozatalban a jogaik és életválasztásaik támogatása érdekében.

3 sz. melléklet- Fókuszcsoport kérdések:

Fókuszcsoport kérdések:

1. Mit jelent számodra a "befogadó közösség"?
2. A fogyatékossgal élő személyek milyen napi kihívásokkal szembesülnek az inklúzióval kapcsolatban?
3. Hogyan dolgozhatunk a közösségfejlesztésért? Mit jelent ez? (pl. partnerségek helyi közösségekkel és szervezetekkel?)
4. Megoldások / ötletek / javaslatok, amelyek segíthetnek kezelni a fent említett kihívásokat?